

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและป้องกันศัตรูพืชตามกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย

ในบทนี้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและป้องกันศัตรูพืช

3.1 กฎหมายระหว่างประเทศ

3.1.1 มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (The Application of Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS)³³

ประเทศส่วนใหญ่ในโลกได้กำหนดมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชเพื่อคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และพืชที่อยู่ภายในประเทศของตน โดยมาตรการต่างๆ เหล่านี้มีหลายรูปแบบ ตั้งแต่การห้ามนำเข้า การจำกัดการนำเข้า การขออนุญาตนำเข้า การขอใบรับรองจากประเทศผู้ส่งออก การกักกันสินค้าเมื่อเข้ามาในประเทศ การตรวจสอบ การทดสอบ เป็นต้น โดยมาตรการเหล่านี้บ้างก็ดำเนินการตามมาตรฐานระหว่างประเทศ แนวทาง และคำแนะนำขององค์การระหว่างประเทศ แต่บางมาตรการก็มิได้เป็นเช่นนั้น โดยมาตรการเหล่านี้อาจถูกนำมาใช้เพียงสองฝ่ายหรือนำมาใช้กับทุกฝ่ายทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ซึ่งส่งผลให้เป็นการนำมาตรการสุขอนามัยมาใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้า³⁴

เพื่อเป็นการป้องกันการนำมาตรการสุขอนามัยมาใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าจึงทำให้เกิดความตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานในการกำหนดมาตรการสุขอนามัยขึ้นใช้บังคับ โดย WTO ยอมให้ประเทศสมาชิกสามารถกำหนดมาตรฐานสุขอนามัยของ

³³ จาก ความตกลงว่าด้วยการบังคับใช้มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชภายใต้องค์การการค้าโลก: ศึกษากรณีมาตรการนำเข้าไก่สุกของประเทศออสเตรเลีย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 10-76), โดย น้าฝน ลิ้มปเจต, 2546, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

³⁴ From *Sanitary and Phytosanitary Measures* (p. 31), by UNCTAD, 1999, in *Future multilateral tradenegotiation : handbook for trade negotiations from least developed countries*. New York and Geneva.

ตนเองได้ แต่มาตรการเหล่านั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ และจะกำหนดขึ้นใช้บังคับเพียงเท่าที่จำเป็นในการคุ้มครองชีวิตและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สัตว์ และพืชเท่านั้น โดยจะไม่นำมาตรการสุขอนามัยมาใช้ในทางที่จะทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติตามอำเภอใจหรือไม่มีเหตุผลระหว่างประเทศที่มีสภาพการณ์อย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ความตกลง SPS สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรฐานระหว่างประเทศ แนวทาง และคำแนะนำที่องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกำหนดขึ้น เช่น Codex, OIE, IPPC อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกยังคงสามารถกำหนดมาตรการให้มีมาตรฐานสูงกว่าที่มาตรฐานระหว่างประเทศกำหนดไว้ได้ หากมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มารองรับและตราเป็นกฎเกณฑ์เป็นการกระทำภายใต้ความตกลง SPS และไม่เป็นการกระทำตามอำเภอใจแม้ว่ามาตรการสุขอนามัยที่กำหนดขึ้นจะมีมาตรฐานและวิธีการที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศก็ตาม³⁵

3.1.1.1 ความเป็นมาของความตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของแกตต์ (General Agreement on Tariff and Trade: GATT) คือต้องการทำให้เกิดการค้าเสรีโดยการลดอุปสรรคทางด้านภาษีศุลกากรและที่มิใช่ภาษีศุลกากร (Tariff and Non-Tariff Barriers) อีกทั้งพยายามที่จะกำจัดการปฏิบัติที่แตกต่างในทางการค้าระหว่างประเทศ ในอดีตการยุติข้อพิพาททางการค้า วิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทน้อยมาก เนื่องจากข้อพิพาทที่เกิดจากภาษีศุลกากรหรือโควต้าไม่มีแง่มุมทางด้านวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งข้อพิพาททางการค้าเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ไม่ยากนักและค่อนข้างจะโปร่งใสโดยบทบัญญัติของแกตต์ แต่หากเป็นข้อพิพาทที่มิใช่ภาษีศุลกากร บทบัญญัติของแกตต์เท่าที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้นยังคงไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสุขอนามัย ดังนั้น ที่ประชุมใหญ่แกตต์จึงได้หาทางออกโดยการกำหนดข้อยกเว้นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสุขอนามัยของข้อตกลงแกตต์ไว้³⁶คือ มาตรา 20 (บี) ของแกตต์ 1947 ซึ่งอนุญาตให้ประเทศภาคีแกตต์ใช้มาตรการใดๆ ที่ขัดต่อวัตถุประสงค์ของแกตต์ได้ หากเป็นการใช้อันเนื่องมาจากความจำเป็นในการคุ้มครองชีวิต

³⁵ From "Unit X: Sanitary and Phytosanitary Measures (SPS)," in *International and Regional Trade Law* (p.3), By J.H.H. Weiler and Sungjoon Cho, 2003. The Law of the World Trade Organization (www.jeanmonnetprogram.org/wto/Units/index.html),

³⁶ จาก *ข้อตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช 1994 กับระบบวิเคราะห์อันตรายและควบคุมจุดวิกฤต: การคิดกันทางการค้าในรูปแบบแฟงต่อสินค้าประมงไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 61), โดย พรพิมล ชินพัฒนาวณิช, 2542, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หรือสุขอนามัยของมนุษย์ สัตว์ หรือพืช³⁷ การพิจารณาข้อยกเว้นตามมาตรา 20 (บี) นี้จะต้องพิจารณาว่ามาตรการที่ประเทศภาคีกำหนดขึ้นนั้นเป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างสินค้าภายในประเทศกับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศหรือไม่ และจะต้องพิจารณาว่ามาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการในการจำกัดปริมาณการนำเข้าหรือไม่ ซึ่งโดยปกติแล้วการเลือกปฏิบัติและการจำกัดจำนวนไม่สามารถกระทำได้ภายใต้บทบัญญัติของแกตต์ แต่หากมาตรการที่นำมาใช้นั้นเป็นมาตรการที่จำเป็นเพื่อปกป้องชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และพืช แม้ว่าจะขัดกับหลักการทั้งสองของแกตต์ก็สามารถบังคับใช้ได้ตามข้อยกเว้นในมาตรา 20 (บี) แต่จะต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นและต้องไม่เลือกปฏิบัติต่อสินค้านำเข้าโดยอำเภอใจ หรือปราศจากเหตุผลที่จะอธิบายได้ หรือเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าโดยแอบแฝง

อย่างไรก็ตามมาตรา 20 (บี) ก็มีช่องว่างในการบังคับใช้หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการตีความคำว่า “จำเป็น” (Necessary) ซึ่งแกตต์ไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้ เมื่อเกิดข้อพิพาทจึงเกิดการถกเถียงกันว่า กรณีใดเป็นมาตรการที่จำเป็นตามความหมายของมาตรา 20 (บี) ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดช่องว่างให้มีการใช้มาตรการในกีดกันทางการค้า

นอกจากปัญหาการบังคับใช้มาตรา 20 (บี) ดังกล่าวแล้ว ประเทศต่างๆ ยังมีความระแวงว่า ประเทศอุตสาหกรรมเหล่านั้นอาจใช้มาตรการทางด้านสุขอนามัยมาเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้า มิให้สินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปจากต่างประเทศเข้าไปยังตลาดภายในประเทศได้ง่ายๆ³⁸ เพื่อเป็นการชดเชยเรื่องความตกลงเกี่ยวกับสินค้าเกษตรที่ประเทศอุตสาหกรรมยอมเสียประโยชน์จากการลดการอุดหนุนและเปิดตลาดมากขึ้น ดังนั้น ในการเจรจาการค้ารอบโตเกียวของแกตต์ในช่วงปี ค.ศ. 1947-1979 จึงได้มีการจัดทำความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Agreement on Technical Barriers to Trade: TBT Agreement) ซึ่งรู้จักกันในชื่อ Standard Code โดยการเข้าเป็นภาคีในความตกลง TBT จะเป็นไปตามความสมัครใจของแต่ละประเทศ ความตกลงนี้มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันมิให้รัฐภาคีใช้มาตรฐานต่างๆ ไปในทางที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ แม้การบัญญัติความตกลงนี้จะไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชก็ตาม แต่ในความตกลงก็ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อกำหนดทางเทคนิค (technical requirements) เกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง

³⁷ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์คณะเศรษฐศาสตร์, *โครงการศึกษาวิจัยเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศเพื่อรองรับการเจรจาเปิดเสรีทางการค้า* (รายงานผลการวิจัย) เสนอกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์กระทรวงพาณิชย์, กันยายน 2544, น. 3-48.

³⁸ จาก "ความตกลง SPS กับการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปของไทย," โดย ศักดา ธนิตกุล และพรพิมล ชินพัฒนานิช, 2543, *บทบัญญัติ*, 56, น.142.

ข้อกำหนดเกี่ยวกับปริมาณการตกค้างของสารปราบศัตรูพืช (pesticideresidue limits) การตรวจสอบสินค้า และการติดฉลากสินค้า (labelling) โดยประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกของความตกลงนี้ต่างตกลงร่วมกันที่จะใช้มาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสินค้านำเข้า เช่น CODEX มาเป็นพื้นฐานในการกำหนดมาตรการ ภายใต้ความตกลงนี้ ประเทศที่ใช้มาตรการสุขอนามัยต้องแจ้ง (notify) มาตรการเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าซึ่งใช้กับสินค้าภายในประเทศและสินค้านำเข้าให้แก่ประเทศภาคีแก่ต้ออื่นๆ ทราบ และหากจะมีการใช้มาตรฐานที่แตกต่างไปจากมาตรฐานระหว่างประเทศเพราะเห็นว่ามาตรฐานนั้นไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสุขอนามัยก็สามารถทำได้ แต่ประเทศผู้ใช้จะต้องแจ้งต่อรัฐอื่นผ่านสำนักเลขานุการแก่ต้อด้วย³⁹

ประเทศต่างๆ ตระหนักดีว่า มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (ต่อไปนี้จะเรียกว่า มาตรการสุขอนามัย) อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับ Standards Code เป็นความตกลงว่าด้วยมาตรฐานที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศซึ่งใช้บังคับกับตัวสินค้าเท่านั้น ไม่รวมถึงมาตรฐานที่เป็นกระบวนการ (process) และวิธีการผลิตสินค้า (Product Production Method : PPM) ซึ่งโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ดังนั้น ในการเจรจาอุปโภคบริโภค ประเทศต่างๆ จึงเห็นพ้องต้องกันถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในเรื่องนี้เพื่อลดการใช้มาตรการสุขอนามัยเพื่อกีดกันหรือสร้างอุปสรรคที่ไม่จำเป็นทางการค้า ดังนั้น ความตกลง SPS จึงถือกำเนิดขึ้นหลังจากการเจรจาในอุปโภคบริโภคของแก่ต้อ เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศต่างๆ นำมาตรการสุขอนามัยไปใช้ตามใจชอบโดยไม่สมเหตุสมผล หรือใช้เป็นเครื่องมือก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ⁴⁰ โดยประเทศต่างๆ คาดหวังว่า ความตกลง SPS นี้จะสามารถอุดช่องว่างที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้มาตรา 20 (บี) ได้โดยที่ความตกลง SPS ได้กำหนดกฎเกณฑ์การใช้มาตรา 20 (บี) ให้ละเอียดขึ้นและกำหนดกฎกติกาที่ชัดเจนในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประเทศผู้ใช้และประเทศผู้ถูกใช้มาตรการไว้⁴¹

³⁹ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์คณะเศรษฐศาสตร์. *โครงการศึกษาวิจัยเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศเพื่อรองรับการเจรจาเปิดเสรีทางการค้า*. น. 3-49.

⁴⁰ สำนักเจรจาการค้าพหุภาคีกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. “มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช,” สืบค้น มกราคม 2544, จาก www.moc.go.th,

⁴¹ *โครงการศึกษาวิจัยเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศเพื่อรองรับการเจรจาเปิดเสรีทางการค้า*. (น. 3-49). เล่มเดิม.

ในการเจรจาเกี่ยวกับความตกลง SPS ได้มีการพยายามที่จะทำให้มาตรการสุขอนามัยในระบบการค้าหลายฝ่ายง่ายขึ้นและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อจัดมาตรการสุขอนามัยที่ไม่มีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์มารองรับที่มีผลเป็นการจำกัดทางการค้า⁴²

3.1.1.2 วัตถุประสงค์ของความตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

ความตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) เป็นข้อตกลงที่มีขึ้นเพื่อวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดและการใช้มาตรการเพื่อความปลอดภัยทางด้านอาหารและสุขภาพอนามัยของมนุษย์สัตว์และพืชและเพื่ออุดช่องว่างของความตกลงแกตต์ 1947 โดยเฉพาะมาตรา 20 (บี) ตลอดจนกำจัดการใช้มาตรการสุขอนามัยตามอำเภอใจหรือมีวัตถุประสงค์เพื่อการกีดกันทางการค้าโดยการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประเทศสมาชิกในเรื่องการกำหนดและการบังคับใช้มาตรการหรือกฎเกณฑ์ต่างๆเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหารและสุขภาพอนามัยของมนุษย์สัตว์และพืชให้มีรายละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้นทั้งนี้เพื่อให้สิทธิแก่ประเทศสมาชิกในการกำหนดระดับความคุ้มครองที่เห็นว่าเหมาะสมของตนเองได้แต่ในขณะเดียวกันประเทศสมาชิกจะต้องไม่ใช่สิทธิไปในทางที่ไม่ถูกต้องเพื่อเป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้าและการใช้สิทธิดังกล่าวจะต้องไม่เป็นอุปสรรคทางการค้าโดยไม่จำเป็น⁴³ นอกจากนี้ความตกลง SPS ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อรับรองความปลอดภัยในอาหารและป้องกันการระบาดของโรคพืชและโรคสัตว์อีกด้วยโดยมีแนวความคิดเบื้องหลังคือความปลอดภัยในอาหารและการยุติข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยจะสามารถเกิดขึ้นได้โดยกฎเกณฑ์ที่อยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์

1. ขอบเขตการใช้บังคับ

ความตกลง SPS กำหนดขอบเขตในการใช้บังคับไว้ ดังนี้ “ความตกลงนี้ใช้บังคับกับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชทั้งปวงที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม มาตรการต่างๆ เหล่านี้จะต้องได้รับการพัฒนาและนำมาใช้โดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของความตกลงนี้”⁴⁴

จะเห็นได้ว่ามาตรการที่อยู่ภายใต้ความตกลง SPS คือ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (sanitary and phytosanitary measures) และเป็นมาตรการที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

⁴² From *WTO Agreement on Sanitary and Phytosanitary Measures: Issues for Developing Countries* (p. 5), by Simonetta Zarrilli, July, 1999, New York and Geneva.

⁴³ จาก “ข้อตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช 1994 กับระบบวิเคราะห์อันตรายและควบคุมจุดวิกฤต: การกีดกันทางการค้าในรูปแบบแอมเฟงต่อสินค้าประมงไทย” (น. 9), โดย พรพิมล ชิมพัฒนานิช.

⁴⁴ Article 1.1 of Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures

ข้อ 5 ในภาคผนวกเอ ของความตกลง SPS กำหนดว่าระดับความคุ้มครองที่ประเทศผู้นำเข้าเห็นว่าเหมาะสมต่อการคุ้มครองสุขอนามัยของมนุษย์ สัตว์ และพืชนั้น จะต้องใช้ภายในอาณาเขตของประเทศผู้ใช้มาตรการเท่านั้นเท่ากับว่าความตกลง SPS ได้กล่าวถึงขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายไว้อย่างชัดเจน⁴⁵ ว่ามาตรการสุขอนามัยที่กำหนดขึ้นจะต้องใช้บังคับภายในอาณาเขตประเทศของตนเท่านั้น

เหตุที่ความตกลง SPS ต้องกำหนดขอบเขตการใช้บังคับไว้เช่นนี้ เนื่องจากกว่า ได้เคยมีการยกประเด็นเรื่องมาตรการสุขอนามัยจะบังคับใช้นอกอาณาเขตของประเทศผู้ใช้ได้หรือไม่เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ความตกลง SPS จึงต้องกำหนดขอบเขตการบังคับใช้ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น มาตรการสุขอนามัยที่อยู่ภายใต้บังคับของความตกลง SPS จะนำมาใช้นอกอาณาเขตของประเทศไม่ได้⁴⁶

(1) คำจำกัดความของมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

มาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองสุขภาพอนามัยไม่จำเป็นต้องเป็นมาตรการสุขอนามัยในความมุ่งหมายของความตกลง SPS ทุกมาตรการ เนื่องจากความตกลง SPS ให้คำจำกัดความของคำว่ามาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชตามความมุ่งประสงค์ของความตกลง SPS ไว้ดังนี้

“มาตรการใดๆ ที่นำมาใช้เพื่อ

(1) คุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพสัตว์หรือพืชจากความเสี่ยงซึ่งเกิดจากการเข้ามา การเกิดขึ้น หรือการแพร่ระบาดของแมลง โรค สิ่งมีชีวิตที่เป็นพาหะนำโรคหรือสิ่งมีชีวิตที่ก่อให้เกิดโรค

(2) คุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพมนุษย์หรือสัตว์จากความเสี่ยงซึ่งเกิดจากการใช้สารปรุงแต่งสิ่งเจือปนสารพิษหรือสิ่งมีชีวิตที่ก่อให้เกิดโรคในอาหาร เครื่องดื่มหรืออาหารสัตว์

(3) คุ้มครองชีวิตหรือสุขภาพมนุษย์จากความเสี่ยงซึ่งเกิดจากโรคที่มีสัตว์พืชหรือผลิตภัณฑ์จากสิ่งเหล่านี้เป็นพาหะหรือจากการเข้ามาระบาดและการแพร่ระบาดของแมลง

(4) ป้องกันหรือจำกัดความเสียหายอื่นๆจากการเข้ามาระบาดหรือการแพร่ขยายของแมลง”⁴⁷

⁴⁵ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์. “โครงการศึกษาวิจัยเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อรองรับการเจรจาเปิดเสรีทางการค้า.” น. 3-51.

⁴⁶ From "Dispute Settlement World Trade Organization: 3.9 SPS Measures," (p. 4), by United Nations Conference on Trade and Development, 2003, in the Course on Dispute Settlement in International Trade, New York and Geneva.

⁴⁷ Annex A of Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures

การจะพิจารณาว่ามาตรการใดบ้างที่จะอยู่ภายใต้ความตกลง SPS จะต้องพิจารณาจากเจตนารมณ์หรือเป้าหมายของตัวมาตรการนั่นเอง โดยคำจำกัดความของความตกลง SPS ครอบคลุมถึงมาตรการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองมนุษย์และสัตว์จากความเสี่ยงที่เกิดจากอาหาร (food-borne health risks) และคุ้มครองมนุษย์ สัตว์ และพืช จากความเสี่ยงที่เกิดจากแมลงหรือโรคต่างๆ มาตรการใดที่เกี่ยวกับความเสี่ยงทางสุขอนามัยอื่น ๆ หรือไม่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสุขภาพอนามัยโดยตรงจะไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับของความตกลง SPS นี้

หากมาตรการที่กำหนดขึ้นมีวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในความตกลง SPS แสดงว่ามาตรการนั้นคือมาตรการสุขอนามัยตามความมุ่งหมายของความตกลงฯ โดยไม่ต้องพิจารณาว่ามาตรการนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ความตกลง SPS กำหนดไว้อย่างกว้างๆว่า มาตรการให้หมายรวมถึง กฎหมาย กฎศีกา ข้อบังคับ ข้อกำหนด ระเบียบ และบรรดาวิธีพิจารณาทั้งหลาย ที่เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า กระบวนการและวิธีการผลิต กระบวนการทดสอบการตรวจสอบ การออกใบรับรอง การอนุมัติ การกักกันพืช สัตว์ และข้อบังคับทั้งหลายเกี่ยวกับการขนส่งสัตว์และพืช บทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการทางสถิติ กระบวนการสุ่มตัวอย่าง และวิธีการเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยง และข้อกำหนดเรื่องบรรจุภัณฑ์และการติดฉลากที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัยด้านอาหาร⁴⁸

(2) ผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ

มาตรการสุขอนามัยที่จะอยู่ภายใต้บังคับของความตกลง SPS จะต้องเป็นมาตรการสุขอนามัยที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งการสันนิษฐานว่ามีผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นหรือไม่นั้น ไม่จำเป็นจะต้องมีการพิสูจน์ให้เห็นว่ามีการไหลเวียนทางการค้าลดลง (a reduction in trade flows) เพียงแต่แสดงให้เห็นว่ามีการนำมาตรการมาใช้กับการนำเข้าสินค้าก็เพียงพอแล้ว

2. หลักการสำคัญของความตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

หลักการสำคัญของความตกลง SPS ว่าหากจะกำหนดมาตรการสุขอนามัยขึ้นใช้บังคับจะต้องทำอย่างไร

1. การประสานมาตรการให้สอดคล้องกัน

มาตรการสุขอนามัยของแต่ละประเทศมีความหลากหลายและแตกต่างกันเนื่องจากปัจจัยที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดมาตรการมีความแตกต่างกันเช่นผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมภายในระดับความต้านทานจากความเสี่ยงของผู้บริโภคสภาพภูมิอากาศและ

⁴⁸ Annex A of Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures

ภูมิภาคหรือระดับการพัฒนาและสภาพเศรษฐกิจอย่างไรก็ตามความแตกต่างของมาตรการสุขอนามัยสามารถทำให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อการค้าระหว่างประเทศได้เพราะผู้ส่งออกจะต้องเผชิญกับปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานที่แตกต่างหลากหลายเพื่อเข้าไปเปิดตลาดในต่างประเทศซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่มีนัยสำคัญต่อประเทศกำลังพัฒนาที่มักจะขาดแคลนทรัพยากรและความสามารถทางด้านเทคนิคในการผลิตเพื่อปฏิบัติตามมาตรฐานที่มีความหลากหลายเช่นนั้นได้⁴⁹

วัตถุประสงค์ประการหนึ่งในอารัมภบทของความตกลง SPS คือการสนับสนุนประเทศสมาชิกให้ใช้มาตรการสุขอนามัยที่สอดคล้องกันโดยอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศที่ได้รับการพัฒนาโดยองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องโดยปราศจากการกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องเปลี่ยนแปลงระดับการคุ้มครองที่เห็นว่าเหมาะสม⁵⁰

ความแตกต่างของมาตรการสุขอนามัยสร้างต้นทุนให้กับการค้าระหว่างประเทศอย่างมากซึ่งในบางกรณีข้อกำหนดที่แตกต่างเหล่านี้ก็เป็นไปด้วยความถูกต้องกล่าวคือเกิดจากความแตกต่างทางกฎหมายความเชื่อของสังคมการพัฒนาทางเทคโนโลยีเชิงสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยซึ่งในกรณีเช่นนี้การประสานมาตรการให้สอดคล้องกันอาจจะไม่ใช่แนวทางที่คืบคั้นแต่ควรจะใช้วิธีการยอมรับมาตรการหรือระดับความคุ้มครองระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกันมากกว่า แต่หากเป็นกรณีที่ความแตกต่างเกิดขึ้นอย่างไม่ถูกต้องเช่นเกิดจากความจำเป็นในการปกป้องอุตสาหกรรมภายในเป็นต้นการประสานมาตรการให้สอดคล้องกันน่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมมากกว่า⁵¹

ความตกลง SPS ได้สนับสนุนการประสานมาตรการให้สอดคล้องกันภายในกรอบของมาตรฐานระหว่างประเทศโดยการสันนิษฐานว่ามาตรการที่เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศนั้นสอดคล้องกับบทบัญญัติของแกตต์ 1994 และความตกลงอย่างไรก็ตามการยอมรับมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อให้ความสอดคล้องกันนี้ก็มิได้เป็นข้อกำหนดที่เด็ดขาดที่จะต้องกระทำแม้ว่ามาตรฐานระหว่างประเทศจะทำให้การค้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ตามซึ่งสอดคล้องกับความจริงที่ว่าข้อกำหนดระดับความคุ้มครองนั้นเป็นอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศที่จะตัดสินใจ

⁴⁹ United Nations Conference on Trade and Development, "Dispute SettlementWorld Trade Organization: 3.9 SPS Measures," p.16.

⁵⁰ United Nations Conference on Trade and Development, "Dispute SettlementWorld Trade Organization: 3.9 SPS Measures," p.16.

⁵¹ SimonettaZarrilli, WTO Agreement on Sanitary and Phytosanitary Measures :Issues for Developing Countries available from www.southcentre.org, p.13.

ดังนั้นรัฐจึงไม่จำเป็นต้องนำมาตราฐานระหว่างประเทศมาใช้หากเห็นว่ามีความคุ้มครองที่ต่ำกว่าระดับที่ตนเห็นว่าเหมาะสม⁵²

ภายใต้ข้อ 3 ประเทศสมาชิกมีทางเลือกสามประการที่เกี่ยวกับมาตรฐานระหว่างประเทศโดยทางเลือกแต่ละทางจะมีผลลัพธ์ที่แตกต่างกันกล่าวคือประเทศสมาชิกอาจจะ

1) กำหนดมาตรการสุขอนามัยบนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศ

การกำหนดมาตรการสุขอนามัยบนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงจุดมุ่งหมายในการทำให้เกิดความกลมกลืนกันของมาตรการสุขอนามัยให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้และได้ระบุถึงพันธะของประเทศสมาชิกที่ต้องกำหนดมาตรการสุขอนามัยของตนบนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศแนวทางหรือข้อเสนอแนะที่มีอยู่ยกเว้นในกรณีที่มีบัญญัติไว้

เนื่องจากองค์การการค้าโลกมีข้อตกลงที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกำหนดมาตรฐานสุขอนามัย ดังนั้นองค์การการค้าโลกจึงไม่สามารถที่จะกำหนดมาตรฐานสุขอนามัยให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามได้แต่จะอาศัยข้อตกลงระหว่างประเทศที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศในเรื่องของสุขภาพของมนุษย์สัตว์และพืชโดยองค์การต่างๆ เหล่านี้ได้ระบุไว้ใน Annex A.3 ของความตกลงฯ คือ Codex Alimentarius Commission (CODEX) จะดูแลในเรื่องความปลอดภัยทางด้านอาหาร the International Office of Epizootics (OIE) ดูแลในเรื่องสุขอนามัยสัตว์ the International Plant Protection Convention (IPPC) ดูแลเรื่องสุขอนามัยพืชและองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกทั้งปวงเข้าเป็นสมาชิกได้ตามที่ระบุโดยคณะกรรมการว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องอื่นๆ ที่องค์การระหว่างประเทศข้างต้นไม่ได้กำหนดมาตรฐานไว้⁵³ แต่ละองค์การจะมีโครงสร้างและกระบวนการจัดตั้งมาตรฐานเป็นของตนเองซึ่งกำหนดขึ้นโดยตราสารก่อตั้งขององค์การเองและไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจขององค์การการค้าโลกโดยทั่วไปแล้วองค์การเหล่านี้จะมีหน้าที่ในลักษณะที่เป็นการพิจารณาการจัดการความเสี่ยงจากการประเมินความเสี่ยงโดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์⁵⁴

⁵² United Nations Conference on Trade and Development, "Dispute Settlement World Trade Organization: 3.9 SPS Measures," p.17.

⁵³ United Nations Conference on Trade and Development, "Dispute Settlement World Trade Organization: 3.9 SPS Measures," p.18.

⁵⁴ United Nations Conference on Trade and Development, "Dispute Settlement World Trade Organization: 3.9 SPS Measures," p.18.

ในกรณีที่มีมาตรฐานแนวทางหรือคำแนะนำขององค์การระหว่างประเทศกำหนดให้ประเทศสมาชิกจะต้องวางมาตรการสุขอนามัยของตนบนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศเหล่านั้นกล่าวคือประเทศสมาชิกจะต้องนำมาตรฐานที่กำหนดขึ้นโดยองค์การระหว่างประเทศมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดมาตรการสุขอนามัยของตนแต่หากเรื่องนั้นไม่มีมาตรฐานระหว่างประเทศกำหนดไว้ก็จะไม่ถูกนำมาพิจารณา

2) กำหนดมาตรการสุขอนามัยให้เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศ

การกำหนดมาตรการให้เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศ ทางเลือกอีกประการหนึ่งสำหรับประเทศสมาชิกคือการเลือกที่จะกำหนดมาตรการสุขอนามัยให้เป็นไปตามมาตรฐานแนวทางหรือคำแนะนำระหว่างประเทศซึ่งกำหนดว่า "มาตรการเช่นว่านั้นจะต้องแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานระหว่างประเทศอย่างสมบูรณ์และเพื่อวัตถุประสงค์ในการนำมาปฏิบัติจึงต้องปรับให้มาตรฐานดังกล่าวมาเป็นมาตรฐานภายในประเทศ"

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามาตรการที่เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศนั้นคือมาตรการที่กำหนดขึ้นเหมือนกับมาตรฐานระหว่างประเทศทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้างหรือระดับการคุ้มครอง

3) กำหนดมาตรการสุขอนามัยแตกต่างไปจากมาตรฐานระหว่างประเทศ

การกำหนดมาตรการที่มีระดับความคุ้มครองที่สูงกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศในกรณีที่ประเทศสมาชิกเห็นว่ามาตรฐานแนวทางหรือข้อเสนอแนะขององค์การระหว่างประเทศที่มีอยู่ไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสมในการให้ความคุ้มครองสุขอนามัยภายในประเทศตนความตกลง SPS ก็ยอมรับสิทธิของประเทศสมาชิกในการกำหนดมาตรการสุขอนามัยที่มีระดับการคุ้มครองที่สูงกว่ามาตรการที่อยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานระหว่างประเทศซึ่งเป็นการยอมรับสิทธิของประเทศสมาชิกในการเลือกใช้ระดับการคุ้มครองของตนเองโดยระบุไว้ว่าประเทศสมาชิกสามารถที่จะกำหนดมาตรการของตนให้สูงกว่าระดับมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องได้แต่มาตรการที่จะออกมานั้นจะต้องมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์หรือเป็นผลของระดับการคุ้มครองสุขอนามัยที่ประเทศสมาชิกเห็นว่าเหมาะสมและได้มีการประเมินความเสี่ยงตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 5 นอกจากนี้มาตรการที่จะออกมานั้นจะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติต่างๆ ในความตกลง SPS ด้วย⁵⁵

2. มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชต้องอยู่บนพื้นฐานของการประเมินความเสี่ยง ความตกลง SPS กำหนดหลักการในการประเมินความเสี่ยงเพื่อรับรองว่ามาตรการสุขอนามัยที่จะกำหนดขึ้นชอบด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์และกำหนดให้นำปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

⁵⁵ Article 3.3 of Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures

มาพิจารณาร่วมด้วยโดยหลักการพื้นฐานในเรื่องนี้คือการกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องกำหนดมาตรการสุขอนามัยของตนบนพื้นฐานของการประเมินความเสี่ยง⁵⁶

1) ความหมายของการประเมินความเสี่ยง

มาตรการสุขอนามัยจะนำมาใช้ได้ต่อเมื่ออยู่บนพื้นฐานของการประเมินความเสี่ยงซึ่งจะต้องมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดกับชีวิตของมนุษย์สัตว์และพืช โดยมาตรการสุขอนามัยจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์สัตว์และพืชจากความเสี่ยงเช่นว่านั้น โดยประเทศสมาชิกแต่ละประเทศมีสิทธิที่จะเลือกระดับความคุ้มครองที่เหมาะสมของตนเองได้ในการป้องกันความเสี่ยง⁵⁷ และสามารถกำหนดมาตรการสุขอนามัยของตนให้สูงกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศได้แต่ต้องมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มาสนับสนุนซึ่งได้แก่การประเมินความเสี่ยงนั่นเองการมีเหตุผลและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาสนับสนุนดังกล่าวยอมทำให้ประเทศสมาชิกมีสิทธิที่จะใช้มาตรฐานที่สูงกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศเหตุผลและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นี้เองที่จะทำให้มาตรการสุขอนามัยที่จะกำหนดขึ้นมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสุขอนามัยและความปลอดภัยอย่างแท้จริงมิใช่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าโดยแอบแฝง⁵⁸

การประเมินความเสี่ยงสามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทคือความเสี่ยงที่เกิดจากอาหารและความเสี่ยงที่เกิดจากโรคและแมลงโดยความตกลง SPS ได้กำหนดนิยามของการประเมินความเสี่ยงทั้งสองประเภทไว้ดังนี้⁵⁹

การประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากอาหารคือการประเมินความเป็นไปได้ (potential) ของผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์และสัตว์ที่อาจเกิดขึ้นจากการมีสารปรุงแต่งสิ่งเจือปนสารพิษหรือสิ่งมีชีวิตที่ทำให้เกิดโรคในอาหารเครื่องคัมหรืออาหารสัตว์

การประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากโรคและแมลงคือการประเมินความน่าจะเป็น (likelihood) ของการเกิดขึ้นการแพร่กระจายของแมลงหรือเชื้อโรครายในอาณาเขตของประเทศ

⁵⁶ United Nations Conference on Trade and Development, "Dispute Settlement World Trade Organization: 3.9 SPS Measures," p. 23.

⁵⁷ John J. Barcelo, "Product Standards to Protect the Local Environment- the GATT and the Uruguay Round Sanitary and Phytosanitary Agreement," p. 765.

⁵⁸ ศักดา ชนิตกุล และพรพิมล ชินพัฒน์วานิช. "ความตกลง SPS กับการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปของไทย," น. 146-147.

⁵⁹ Paragraph 4 Annex A of Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures

สมาชิกผู้นำเข้าตามมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชที่อาจใช้อยู่และการประเมินผลที่อาจเกิดขึ้นตามมาทางด้านชีววิทยาและทางเศรษฐกิจ

การประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากโรคและแมลงในคดี Australia-Salmon องค์การอุทธรณ์ได้วินิจฉัยว่าการประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากโรคและแมลงจะประกอบด้วย⁶⁰

1) การระบุชนิดของโรคหรือแมลงที่จะเข้ามาเกิดขึ้นหรือแพร่กระจายที่ประเทศผู้นำเข้าต้องการจะป้องกันและระบุผลที่จะเกิดขึ้นตามมาทางด้านชีววิทยาและเศรษฐกิจจากการเข้ามาเกิดขึ้นหรือแพร่กระจายจากโรคและแมลงที่ได้ระบุไว้

2) การประเมินความน่าจะเป็นของการเข้ามามีการเกิดขึ้นหรือการแพร่กระจายของแมลงและโรคที่ได้ระบุไว้และประเมินความน่าจะเป็นของผลที่จะเกิดขึ้นตามมาทางด้านชีววิทยาและเศรษฐกิจจากการเข้ามาเกิดขึ้นหรือแพร่กระจายของโรคและแมลงดังกล่าว

3) การประเมินความน่าจะเป็นของการเข้ามาเกิดขึ้นหรือการแพร่กระจายของโรคและแมลงตามมาตรการสุขอนามัยที่ประเทศสมาชิกจะนำมาใช้บังคับ

3. มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความเท่าเทียมกันและการยอมรับเงื่อนไขของเขตปลอดโรคและแมลง

1) ความเท่าเทียมกัน

การประสานมาตรการสุขอนามัยทั่วโลกให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากเนื่องจากสภาพของแต่ละท้องถิ่นความเชื่อและความสามารถทางด้านเทคโนโลยีในแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกันนอกจากนี้ปัญหาบางเรื่องก็ไม่มีมาตรฐานระหว่างประเทศกำหนดไว้ในลักษณะเช่นนี้ผู้ส่งออกจะต้องเผชิญกับความแตกต่างของมาตรฐานสุขอนามัยที่หลากหลายโดยความแตกต่างที่หลากหลายเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศแต่อย่างไรก็ตามผลกระทบต่อการค้าจากมาตรการที่แตกต่างกันนี้สามารถลดลงได้หากประเทศสมาชิกต่างยอมรับมาตรการของประเทศสมาชิกอื่นว่าสามารถให้ความคุ้มครองสุขอนามัยได้ในระดับเดียวกับมาตรการของตนแม้ว่าลักษณะของแต่ละมาตรการจะมีความแตกต่างกันก็ตามซึ่งการยอมรับดังกล่าวจะนำมาซึ่งการบรรลุถึงการคุ้มครองในระดับเดียวกัน

ความตกลง SPS สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกยอมรับถึงความเท่าเทียมกันของมาตรการสุขอนามัยของประเทศอื่นแม้ว่ามาตรการเหล่านั้นจะมีความแตกต่างกับมาตรการของตนหรือแตกต่างกับมาตรการของประเทศสมาชิกอื่นๆ ก็ตามโดยประเทศผู้ส่งออกจะต้องพิสูจน์ให้ได้

⁶⁰ Appellate Body Report, Australia-Salmon, para. 121.

ว่ามาตรการของตนสามารถบรรลุถึงระดับการคุ้มครองสุขอนามัยที่ประเทศผู้นำเข้าเห็นว่าเหมาะสม⁶¹

(1) การยอมรับความเท่าเทียมกัน

การยอมรับความเท่าเทียมกันนี้เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในกรณีที่ไม่มีการประชุมมาตรฐานสุขอนามัยให้สอดคล้องกันหรือไม่มีมาตรฐานระหว่างประเทศกำหนดไว้⁶² ข้อ 4.1 ของความตกลง SPS สนับสนุนการยอมรับความเท่าเทียมกัน โดยกำหนดว่าประเทศสมาชิกจะยอมรับว่ามาตรการสุขอนามัยของประเทศสมาชิกอื่นมีความเท่าเทียมกับมาตรการของตนแม้ว่ามาตรการเหล่านั้นจะมีความแตกต่างจากมาตรการของตนโดยมีเงื่อนไขว่าประเทศผู้ส่งออกจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่ามาตรการสุขอนามัยของตนสามารถบรรลุถึงระดับการคุ้มครองที่ประเทศผู้นำเข้าเห็นว่าเหมาะสมดังนั้นหากมีการร้องขอประเทศผู้ส่งออกจะต้องอนุญาตให้ประเทศผู้นำเข้าดำเนินการตรวจสอบทดสอบและกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องตามสมควร⁶³

อย่างไรก็ตามประเทศพัฒนาแล้วมักจะเรียกร้องให้ประเทศกำลังพัฒนากำหนดมาตรการสุขอนามัยให้เหมือนกับมาตรการของตนมากกว่าจะยอมรับว่ามาตรการของประเทศกำลังพัฒนาสามารถให้ความคุ้มครองสุขอนามัยได้ในระดับเดียวกับมาตรการของตนไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบบการควบคุมหรือการตรวจสอบก็ตามซึ่งลักษณะเช่นนี้จะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาไม่สามารถเลือกที่จะกำหนดมาตรการที่ตนเห็นว่าเหมาะสมได้ด้วยตนเองอันเป็นการกระทำที่ผิดวัตถุประสงค์ของข้อ 4.1 ที่ต้องการให้มีการยอมรับความแตกต่างของมาตรการสุขอนามัยของแต่ละประเทศแต่สามารถบรรลุถึงความคุ้มครองในระดับเดียวกันได้แต่มีข้อกำหนดให้มาตรการสุขอนามัยของแต่ละประเทศต้องเหมือนกันเนื่องจากความตกลงฯต้องการให้เกิดความยืดหยุ่นในการกำหนดมาตรการที่เพียงพอต่อการคุ้มครองสุขอนามัยของประเทศสมาชิก⁶⁴

(2) ความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกัน

ประเด็นเรื่องการทำความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกันนั้นได้ปรากฏอยู่ในความตกลงฯ ข้อ 4.2 ที่กำหนดพันธกรณีให้ประเทศสมาชิกต้องทำการปรึกษาหารือกับ

⁶¹ Appellate Body Report, Australia-Salmon, p. 39.

⁶² Appellate Body Report, Australia-Salmon, p. 39.

⁶³ Article 4.1 of Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures

⁶⁴ United Nations Conference on Trade and Development. A Positive Agenda for Developing

ประเทศสมาชิกอื่นๆ ในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อให้สามารถบรรลุถึงความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกัน⁶⁵

การทำความเข้าใจความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกันนี้หากกระทำในรูปของความตกลงระดับภูมิภาคอนุภูมิภาคหรือกรอปร่วมมือจะกระทำได้ง่ายกว่ากระทำในวงกว้างซึ่งประเทศกำลังพัฒนาอาจจะได้ประโยชน์จากการรวมกลุ่มในลักษณะนี้มากกว่า⁶⁶

การจะทำให้ความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการกันมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นอาจต้องอาศัยหลักเรื่องความโปร่งใสเข้ามาร่วมด้วยเช่นคณะกรรมการ SPS ควรจะแจ้งให้บรรดาสมาชิกทั้งหลายทราบถึงการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกันของประเทศสมาชิกควรจะมีการเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกอื่นๆ ได้เข้ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกันหลังจากนั้นเมื่อมีการบังคับใช้ความตกลงดังกล่าวแล้วต้องเผยแพร่ให้รู้เป็นการทั่วกันและควรเปิดโอกาสให้กับประเทศสมาชิกอื่นที่สนใจเข้าร่วมในการทำความตกลงดังกล่าวด้วย⁶⁷

หากประเทศผู้นำเข้าต่างยอมรับว่ามาตรการสุขอนามัยที่แตกต่างกันสามารถให้ความคุ้มครองสุขอนามัยได้เท่าเทียมกันประเทศกำลังพัฒนาก็จะไม่ต้องประสบกับปัญหาการถูกปฏิเสธการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารจากประเทศผู้นำเข้าแม้ว่าประเทศกำลังพัฒนาจะมีระดับการพัฒนาในการกำหนดมาตรการและคุ้มครองสุขอนามัยที่แตกต่างกับประเทศผู้นำเข้าผลคือสินค้าเกษตรและอาหารจากประเทศกำลังพัฒนาจะสามารถเข้าสู่ตลาดโลกได้มากขึ้น

ปัจจุบันนี้การยอมรับความเท่าเทียมกันนี้ส่วนใหญ่จะกระทำขึ้นระหว่างประเทศพัฒนาแล้วเช่นระหว่างประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรประหว่างประเทศสมาชิกความตกลงเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement: NAFTA) หรือระหว่างประเทศนิวซีแลนด์กับประเทศออสเตรเลีย⁶⁸

⁶⁵ จาก "ความตกลง SPS กับการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปของไทย," โดย ศักดา ธนิตกุล, 2543, *บทวิจัยพิเศษ*, 56, น. 148.

⁶⁶ United Nations Conference on Trade and Development. A Positive Agenda for Developing Countries: Issues for Future Trade Negotiations. New York and Geneva, 2000.

⁶⁷ United Nations Conference on Trade and Development. A Positive Agenda for Developing Countries: Issues for Future Trade Negotiations. New York and Geneva, 2000.

⁶⁸ United Nations Conference on Trade and Development. A Positive Agenda for Developing Countries: Issues for Future Trade Negotiations. New York and Geneva, 2000.

มีข้อนำสังเกตประการหนึ่งคือในความตกลง SPS มิได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องแจ้ง (notification) ถึงการทำความตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกัน โดยการแจ้งให้ทราบถึงการทำความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกันจะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาที่มีศักยภาพและความพร้อมเพียงพอสามารถเข้าร่วมการทำความตกลงในลักษณะนี้ได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าในความตกลงฯจะมีได้กำหนดหลักเกณฑ์ในลักษณะนี้ไว้ก็ตามแต่ประเทศกำลังพัฒนาสามารถสอบถามถึงประเด็นการทำความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกันต่อ Enquiry Point ที่ประเทศสมาชิกทุกประเทศต้องจัดตั้งขึ้นตามที่ความตกลงฯกำหนดไว้ได้

ประเทศสมาชิกบางประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนามีความเห็นว่า การเจรจาเรื่องความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกันมีค่าใช้จ่ายสูงและประโยชน์ที่ได้จากการเจรจาค่อนข้างน้อยดังนั้นประเทศเหล่านี้จึงสนับสนุนบทบัญญัติอื่นๆของความตกลงฯที่ให้ประโยชน์ต่อการเข้าสู่ตลาดได้มากกว่าเช่นกฎเกณฑ์ในเรื่องการประเมินความเสี่ยงความปลอดภัย การให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและกระบวนการควบคุมและตรวจสอบ นอกจากนี้ประเทศกำลังพัฒนายังมองว่าพันธกรณีที่ต้องทำความตกลงว่าด้วยการยอมรับมาตรการซึ่งกันและกันจะมีประโยชน์ต่อการส่งออกบางประเภทและบางอุตสาหกรรมเท่านั้น⁶⁹

เดือนตุลาคม 2001 คณะกรรมาธิการว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยได้มีมติว่าด้วยการบังคับใช้ข้อ 4 ของความตกลงว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชหรือมัตว่าด้วยความเท่าเทียมกัน (Equivalent Decision) โดยมติดังกล่าวได้กำหนดแนวทางสำหรับประเทศสมาชิกที่ต้องการจะทำความตกลงว่าด้วยการยอมรับความเท่าเทียมกันทั้งฝ่ายประเทศผู้นำเข้าและฝ่ายประเทศผู้ส่งออก⁷⁰

ความตกลงฯ ได้กำหนดให้กรณีที่มีการร้องขอฝ่ายประเทศผู้นำเข้าจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นระดับความคุ้มครองที่เห็นว่าเหมาะสมและการประเมินความเสี่ยงของมาตรการที่กำหนดขึ้นแก่อีกฝ่ายหนึ่งโดยการให้ข้อมูลดังกล่าวจะต้องอยู่ในภายในระยะเวลาที่เหมาะสมส่วนฝ่ายประเทศผู้ส่งออกจะต้องแสดงข้อมูลพื้นฐานทางด้านเทคนิคและด้านวิทยาศาสตร์ที่ตนนำมาใช้เพื่อแสดงว่ามาตรการของตนนั้นสามารถให้ความคุ้มครองได้เท่ากับระดับความคุ้มครองของประเทศผู้นำเข้าและเตรียมความพร้อมสำหรับการ

⁶⁹ United Nations Conference on Trade and Development. A Positive Agenda for Developing Countries: Issues for Future Trade Negotiations. New York and Geneva, 2000.

⁷⁰ United Nations Conference on Trade and Development. A Positive Agenda for Developing Countries: Issues for Future Trade Negotiations. New York and Geneva, 2000.

ทดสอบและการตรวจสอบจากประเทศผู้นำเข้าประเทศผู้นำเข้าสามารถทำการประเมินข้อมูลทางด้านเทคนิคและด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศผู้ส่งออกว่าสามารถบรรลุถึงระดับความคุ้มครองที่ตนเห็นว่าเหมาะสมหรือไม่และมีหน้าที่ต้องแจ้งรายละเอียดผลการพิจารณาหากได้รับคำร้องขอจากประเทศผู้ส่งออก⁷¹

2) การยอมรับเงื่อนไขของเขตปลอดโรคและแมลง

แต่ละภูมิภาคของแต่ละประเทศจะปรากฏแมลงและโรคที่แตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันและในบางกรณีก็เกิดจากนโยบายของรัฐในการกำหนดเขตพื้นที่เพื่อขจัดแมลงและโรคเป็นการเฉพาะตามปกติแล้วประเทศผู้นำเข้าจะห้ามนำเข้าสินค้าจากประเทศที่มีการระบาดของโรคและแมลงแม้ว่าโรคที่มีการระบาดนั้นจะจำกัดอยู่เพียงในบางภูมิภาคของประเทศก็ตาม

เพื่อที่จะรับรองและพิสูจน์ว่าพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเขตปลอดโรคและแมลงแต่ละประเทศมักจะต้องลงทุนทางการเงินและทรัพยากรเป็นจำนวนมากรวมทั้งยังต้องใช้ระยะเวลายาวนานและยุ่งยากและบ่อยครั้งที่จำเป็นจะต้องมีการจัดหาหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความยุ่งยากให้กับประเทศที่กำหนดพื้นที่ดังกล่าวอย่างมาก ดังนั้นประเทศพัฒนาแล้วจึงได้ประโยชน์จากการกำหนดเขตปลอดโรคและแมลงมากกว่าประเทศกำลังพัฒนาอย่างไรก็ตามปัญหาในเรื่องนี้สามารถแก้ไขได้หากได้รับความร่วมมือจากองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาโดยการรับรองว่าเขตหรือพื้นที่นั้นๆเป็นเขตปลอดโรคและแมลงปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของเขตดังกล่าวก็จะหมดไปและจะทำให้ประเทศผู้นำเข้าไม่จำเป็นต้องร้องขอหลักฐานเกี่ยวกับเขตปลอดโรคและแมลงเพิ่มเติมอีก⁷²

ดังนั้นเพื่อที่จะทำให้การลงทุนเกี่ยวกับเขตปลอดโรคและแมลงคุ้มค่าที่สุดแต่ละประเทศจึงจำเป็นต้องแน่ใจว่าความพยายามของตนจะมีผลลัพธ์ทำให้สินค้าเข้าสู่ตลาดของประเทศผู้นำเข้าได้มากขึ้นความตกลง SPS จึงต้องกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องรับรองว่ามาตรการสุขอนามัยของตนจะถูกนำมาปรับให้เข้ากับลักษณะสุขอนามัยของแต่ละพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์หรือเป็นพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายของผลิตภัณฑ์⁷³

⁷¹ United Nations Conference on Trade and Development. A Positive Agenda for Developing Countries: Issues for Future Trade Negotiations. New York and Geneva, 2000.

⁷² Simonetta Zarrilli, "WTO Sanitary and Phytosanitary Agreement : Issues for Developing Countries" p. 331.

⁷³ Article 6.1 of Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures

(ก) ปัจจัยที่ต้องนำมาพิจารณา

ข้อ 6.1 กำหนดให้การพิจารณาลักษณะของสุขอนามัยของแต่ละพื้นที่จะต้องคำนึงถึงระดับการแพร่ระบาดของโรคและแมลงชนิดใดชนิดหนึ่งแผนการควบคุมและจำกัดโรคและแมลงที่มีอยู่และแนวทางที่กำหนดโดยองค์การระหว่างประเทศที่ได้รับการพัฒนาจากองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องแต่ทั้งนี้การพิจารณาลักษณะของสุขอนามัยข้างต้นมิได้จำกัดเฉพาะเรื่องที่กำลังกล่าวไว้แล้วเท่านั้น

(ข) เขตปลอดโรคและแมลงหรือเขตที่มีการแพร่ระบาดของโรคและแมลงในระดับต่ำ

ข้อ 6.2 กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงแนวความคิดเรื่องเขตปลอดโรคและแมลงและเขตที่มีการแพร่ระบาดของโรคและแมลงในระดับต่ำโดยการกำหนดเขตเช่นว่าจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยอื่นๆด้วยเช่นภาพทางภูมิศาสตร์ระบบนิเวศน์วิทยาการควบคุมทางระบาดวิทยาและประสิทธิภาพของการควบคุมสุขอนามัยเป็นต้น⁷⁴

(ค) หน้าที่ของประเทศผู้ส่งออก

ประเทศสมาชิกผู้ส่งออกที่อ้างว่าประเทศของตนเป็นเขตปลอดโรคและแมลงหรือเป็นเขตที่มีการแพร่ระบาดของโรคและแมลงในระดับต่ำจะต้องมีหลักฐานข้อเท็จจริงที่จำเป็นเพื่อแสดงต่อประเทศผู้นำเข้าและเพื่อการนี้หากได้รับการร้องขอประเทศผู้ส่งออกจะต้องยอมให้ประเทศผู้นำเข้าสามารถเข้าไปทำการตรวจสอบทดสอบและใช้วิธีการอื่นที่เกี่ยวข้องได้⁷⁵ เพื่อพิสูจน์ถึงการเป็นเขตปลอดโรคและแมลงหรือเขตที่มีการแพร่ระบาดของโรคและแมลงในระดับต่ำ

4. มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความโปร่งใส

อุปสรรคประการหนึ่งที่ผู้ส่งออกต้องเผชิญคือการขาดความโปร่งใสของมาตรการสุขอนามัยมาตรการสุขอนามัยที่มักจะซับซ้อนและขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งนำไปสู่การขาดความแน่นอนสำหรับผู้ส่งออกการจะทราบว่ามาตรการสุขอนามัยใดที่ต้องปฏิบัติตามเป็นเรื่องที่มีต้นทุนสูงและเป็นกระบวนการที่ยุ้งยากสำหรับผู้ส่งออกนอกจากนี้การระบุว่มาตรการใดสามารถทำได้หรือขัดแย้งกับความตกลง SPS ก็เป็นสิ่งจำเป็นดังนั้นพันธกรณีเรื่องความโปร่งใสและการออกประกาศจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเข้าถึงตลาด⁷⁶

ความตกลง SPS จึงกำหนดพันธกรณีให้ประเทศสมาชิกต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยของตนและจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยตามที่กำหนดไว้ใน

⁷⁴ Article 6.2 of Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures

⁷⁵ Article 6.3 of Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures

⁷⁶ United Nations Conference on Trade and Development, "Dispute Settlement World Trade Organization: 3.9 SPS Measures," p. 43.

ความตกลง⁷⁷ ซึ่งรายละเอียดของวิธีการหน่วยงานและหลักเกณฑ์ในการเจ้้นนั้น ได้ถูกกำหนดไว้ในภาคผนวกบี

1) การออกประกาศเกี่ยวกับบทบัญญัติด้านสุขอนามัย

ในกรณีที่มาตราการสุขอนามัยที่กำหนดขึ้นมีลักษณะสำคัญไม่แตกต่างจากมาตรฐานระหว่างประเทศหรือมีมาตรฐานระหว่างประเทศกำหนดไว้แล้วการออกประกาศเกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยนั้นประเทศสมาชิกต้องประกาศให้ทราบถึงบทบัญญัติด้านสุขอนามัยทันทีหลังจากมีการบังคับใช้ในลักษณะที่ประเทศสมาชิกอื่นสามารถรับรู้และปรับตัวได้ยกเว้นในสถานการณ์เร่งด่วนประเทศสมาชิกต้องเว้นระยะเวลาการกำหนดมาตรการให้ห่างกับระยะเวลา

การบังคับใช้มาตรการเพื่อให้เวลากับผู้ผลิตของประเทศผู้ส่งออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตในประเทศกำลังพัฒนาในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และวิธีการผลิตของตนให้เป็นไปตามมาตรการของประเทศผู้นำเข้า⁷⁸

ความหมายของคำว่า "บทบัญญัติด้านสุขอนามัย" (sanitary and phytosanitary regulations) ในความตกลง SPS มิได้ให้นิยามไว้เพียงแต่ระบุไว้เชิงอรรถของวรรค 1 ภาคผนวกบีว่า มาตรการสุขอนามัยอาจจะอยู่ในรูปของกฎหมายคำสั่งหรือกฎระเบียบที่บังคับใช้เป็นการทั่วไปเป็นต้นซึ่งองค์การอุทธรณ์ในคดี Japan-Affecting Agricultural Products ได้วินิจฉัยไว้ว่า"ความหมายของคำว่าบทบัญญัติด้านสุขอนามัยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเท่าที่กำหนดไว้ในความตกลงSPS เท่านั้นดังจะเห็นได้จากการใช้คำว่าเช่น (such as) ในความตกลงนั่นเองการออกประกาศเกี่ยวกับบทบัญญัติด้านสุขอนามัยจึงรวมถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีสภาพบังคับในทำนองเดียวกับที่กำหนดไว้ในเชิงอรรถที่ 5 ของ Annex B วัตถุประสงค์ของวรรค 1 Annex B คือเพื่อให้ประเทศสมาชิกที่มีส่วนได้เสียสามารถทราบถึงบทบัญญัติด้านสุขอนามัยที่ประเทศสมาชิกอื่นจะบังคับใช้หรือยังคงใช้บังคับอยู่และเพื่อให้มาตรการสุขอนามัยมีความโปร่งใสองค์การอุทธรณ์จึงมีความเห็นว่าขอบเขตการใช้บังคับของวรรค 1 Annex B ควรจะตีความให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวมา" หลักเกณฑ์ในการประกาศเกี่ยวกับมาตรการสุขอนามัยมีดังต่อไปนี้⁷⁹

(1) สิ่งที่ประเทศสมาชิกจะต้องออกประกาศเผยแพร่คือมาตรการสุขอนามัยที่ได้กำหนดขึ้นใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงมาตรการสุขอนามัยที่มีอยู่โดยไม่ว่ามาตรการสุขอนามัยนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ⁸⁰คือ

⁷⁷ Article 7 of Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures

⁷⁸ Paragraph 1 Annex B of Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures

⁷⁹ Appellate Body Report, Japan-Agricultural Products II, para. 105-108.

⁸⁰ Appellate Body Report, Japan-Agricultural Products II, para. 109.

1. เป็นมาตรการที่มีการบังคับใช้
 2. เป็นบทบัญญัติด้านสุขอนามัยอาจจะอยู่ในรูปของกฎหมายคำสั่งหรือกฎระเบียบ
 เป็นต้น

3. เป็นมาตรการที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป
 (2) การประกาศดังกล่าวต้องกระทำในทันทีที่มีการกำหนดมาตรการหรือมีการเปลี่ยนแปลงมาตรการ

(3) การประกาศดังกล่าวจะต้องทำในลักษณะที่ประเทศสมาชิกอื่นทราบสามารถเข้าใจ และปรับตัวเพื่อปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรการดังกล่าวได้

(4) ยกเว้นในกรณีที่เป็นสถานการณ์เร่งด่วนประเทศสมาชิกต้องเว้นระยะเวลาการ กำหนดมาตรการให้ห่างกับระยะเวลาการบังคับใช้มาตรการเพื่อให้เวลากับผู้ผลิตของประเทศ ผู้ส่งออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตในประเทศกำลังพัฒนาในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และวิธีการผลิต ของตนให้เป็นไปตามมาตรการของประเทศผู้นำเข้า

2) การแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับบทบัญญัติด้านสุขอนามัย

กรณีที่ไม่มีความมาตรฐานระหว่างประเทศกำหนดไว้หรือมาตรการสุขอนามัยที่จะกำหนด ขึ้นแตกต่างจากมาตรฐานระหว่างประเทศและมาตรการดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่าง ประเทศประเทศสมาชิกผู้กำหนดมาตรการสุขอนามัยนั้นมีหน้าที่ดังต่อไปนี้⁸¹

(1) ออกประกาศให้ทราบถึงการออกมาตรการตั้งแต่ระยะแรก (atan early stage) ของ การกำหนดมาตรการเพื่อให้ประเทศสมาชิกที่มีส่วนได้เสียทราบถึงวัตถุประสงค์ของมาตรการที่จะ กำหนดขึ้น

(2) แจ้งให้ประเทศสมาชิกอื่นทราบถึงผลิตภัณฑ์ที่จะต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดนั้น รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์และเหตุผลในการบังคับใช้มาตรการที่จะกำหนดขึ้น โดยแจ้ง ผ่านไปยังสำนักเลขาธิการองค์การการค้าโลก (the Secretariat) การแจ้งเช่นนี้จะต้องกระทำตั้งแต่ ระยะแรกของกระบวนการกำหนดมาตรการเพื่อให้ประเทศประเทศสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น และประเทศผู้ออกมาตรการจะต้องนำความเห็นเหล่านี้ไปใช้ประกอบการพิจารณากำหนดมาตรการ ด้วย

(3) ให้จัดหาสำเนาบทบัญญัติด้านสุขอนามัยนั้นพร้อมกับแสดงให้เห็นว่าส่วนใดที่มี เนื้อหาแตกต่างจากมาตรฐานระหว่างประเทศให้กับประเทศสมาชิกอื่นทราบเมื่อได้รับการร้องขอ

⁸¹ Paragraph 5 Annex B of Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures

(4) ยอมให้ประเทศสมาชิกอื่นแสดงความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรภายในระยะที่เหมาะสมจัดให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับความคิดเห็นที่เสนอนั้นและนำความคิดเห็นและผลที่ได้จากการอภิปรายมาประกอบการพิจารณาด้วยโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติที่กีดกันประเทศสมาชิกผู้กำหนดมาตรการจะต้องนำความคิดเห็นของประเทศสมาชิกอื่นมาใช้ในการพิจารณาด้วยนั้นในทางปฏิบัติประเทศผู้กำหนดมาตรการบางครั้งก็มิได้นำความคิดเห็นดังกล่าวมาใช้ประกอบการพิจารณาซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของความตกลง SPS ในเรื่องนี้อย่างยิ่งยวดทางแก้ไขปัญหานี้คือการกำหนดให้ประเทศสมาชิกผู้กำหนดมาตรการต้องแสดงเหตุผลว่าเหตุใดจึงไม่นำความคิดเห็นของประเทศสมาชิกอื่นมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดมาตรการสุขอนามัย⁸²

ในกรณีที่มีปัญหาเร่งด่วน (urgent problems) เกี่ยวกับการคุ้มครองสุขอนามัยหรือมีการคุกคามเกิดขึ้นกับประเทศสมาชิกใดหากเห็นว่ามีควมจำเป็นประเทศสมาชิกนั้นอาจจะไม่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) แจ้งประเทศสมาชิกอื่นโดยทันทีผ่านสำนักเลขาธิการเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และสินค้าที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์นั้นและชี้แจงวัตถุประสงค์และเหตุผลที่จะต้องนำกฎเกณฑ์นั้นมาใช้รวมถึงสภาพปัญหาเร่งด่วนนั้นด้วย

(2) ส่งสำเนากฎเกณฑ์นั้นให้แก่ประเทศสมาชิกอื่นเมื่อมีการร้องขอ

(3) ให้โอกาสประเทศสมาชิกอื่นในการแสดงความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเกี่ยวกับความคิดเห็นของประเทศสมาชิกอื่นและนำความคิดเห็นและผลการหารือนั้นมาประกอบการพิจารณาด้วย

อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลอันเป็นความลับที่อาจขัดขวางการบังคับใช้มาตรการสุขอนามัยหรืออาจจะทำให้เกิดผลกระทบต่อประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของวิสาหกิจใด⁸³

นอกจากนี้สำนักเลขาธิการ (The Secretariat) ได้กำหนดแนวทางเรื่องความโปร่งใสไว้ชื่อว่า "การบังคับใช้บทบัญญัติว่าด้วยความโปร่งใสของมาตรการสุขอนามัย (How to Apply the Transparency Provisions of the SPS Agreement)" ซึ่งคู่มือเล่มนี้ไม่มีผลผูกพันประเทศสมาชิก

⁸² Simonetta Zarrilli, "WTO Sanitary and Phytosanitary Agreement : Issues for Developing Countries" p. 330.

⁸³ Paragraph 11 Annex B of Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures

เนื่องจากมิใช่พันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามและมีได้มุ่งหวังให้เป็นการตีความบทบัญญัติในความตกลงฯ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามพันธกรณีเรื่องความโปร่งใสได้ง่ายขึ้น⁸⁴

3) หน่วยงานที่มีในการตอบข้อซักถาม

ประเทศสมาชิกมีพันธกรณีต้องจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่ในการตอบข้อซักถาม (Enquiry Point) ซึ่งรับผิดชอบในการให้คำตอบแก่คำถามจากประเทศสมาชิกอื่นที่มีส่วนได้เสียรวมทั้งจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับ⁸⁵

(1) ข้อบังคับว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยที่มีการบังคับใช้หรือจะบังคับใช้

(2) กระบวนการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติด้านการผลิตและการกักกันระดับความต้านทานต่อยาฆ่าแมลงและกระบวนการให้การรับรองสารปรุงแต่งในอาหาร

(3) กระบวนการประเมินความเสี่ยงปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาพร้อมกับการพิจารณาในระดับที่เหมาะสมของการคุ้มครองสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

(4) การเข้าเป็นสมาชิกในองค์การระหว่างประเทศและองค์การส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับมาตรการสุขอนามัยการทำความตกลงและการเจรจาทวิภาคีและพหุภาคีที่อยู่ภายใต้กรอบความตกลงนี้รวมทั้งข้อความของความตกลงหรือการเจรจาเช่นว่านั้น

3.1.2 อนุสัญญาว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศ (International Plant Protection Convention: IPPC)

เป็นอนุสัญญาซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ประเทศภาคีลงนามให้สัตยาบันร่วมกัน โดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการอารักขาพืชระหว่างประเทศโดยอนุสัญญาดังกล่าวได้รับการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมใหญ่ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ครั้งที่ 6 เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1951 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบต่ออนุสัญญาดังกล่าวประเทศสมาชิกซึ่งได้ร่วมลงนามและให้สัตยาบันอนุสัญญามีผลใช้บังคับในเดือนเมษายน ค.ศ. 1952 แก้ไขปรับปรุงเป็นครั้งแรก ค.ศ. 1979 บังคับใช้ใน ค.ศ. 1991 ต่อมาใน ค.ศ. 1995 มีการเจรจาการค้าหลายฝ่ายทำให้เกิดความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและสินค้า (General Agreement on Tariffs and trade : GATT)

ภายใต้ความตกลงนี้มีความตกลงของประเทศภาคีในการกำหนดมาตรการสุขอนามัยพืชที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร คือความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัย

⁸⁴ United Nations Conference on Trade and Development, "Dispute Settlement World Trade Organization: 3.9 SPS Measures," p. 44.

⁸⁵ Paragraph 3 Annex B of Agreement on the application of Sanitary and Phytosanitary Measures

พืช (SPS) ซึ่งให้การยอมรับอนุสัญญา IPPC ในการกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศโดยให้ความมั่นใจแก่ประเทศภาคีสมาชิกว่ามาตรการที่ใช้ปกป้องคุ้มครองสุขอนามัยพืช (Phytosanitary measures) จากศัตรูพืชร้ายแรง ป้องกันการแพร่ของศัตรูพืชจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่งอันเป็นสาเหตุให้เกิดการสูญเสียอย่างร้ายแรงต่อระบบนิเวศน์และเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้น ทั้งนี้มาตรการที่ IPPC กำหนดเป็นมาตรการสมัครใจ ประเทศสมาชิกใดต้องการนำไปปฏิบัติก็ได้ หรือหากไม่ปฏิบัติไม่ว่ากัน แต่ประเทศสมาชิกที่นำไปปฏิบัติต้องแจ้งเวียนให้ทุกประเทศได้ทราบก่อนล่วงหน้า โดยมาตรการดังกล่าว เรียกว่า มาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยพืช (International Standards for Phytosanitary Measures: ISPM) ซึ่งจะมีความกลมกลืนและไม่นำไปใช้โดยปราศจากเหตุผลทางวิทยาศาสตร์จนเป็นอุปสรรคทางการค้าประเทศภาคีต้อง

- 1) กำหนดมาตรการตามความจำเป็น
- 2) มีเหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาความเสียหายที่มีผลต่อสุขอนามัยพืชและทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ขอข่าย ของอนุสัญญาว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศ คือใช้กับพืชทุกชนิดที่มีการเคลื่อนย้ายกันระหว่างประเทศและวัสดุอื่นใดก็ตามที่มีโอกาสเป็นพาหะศัตรูพืช

การปฏิบัติภายใต้อนุสัญญาอนุสัญญาว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศ

- 1) ร่วมจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศ

ประเทศภาคีสมาชิกต้องร่วมมือกันจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศด้านมาตรการสุขอนามัยพืช (International Standards for Phytosanitary Measures: ISPMs) และสามารถเสนอเรื่องใหม่หรือขอทบทวนได้ทุก 2 ปี หากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์สนับสนุน โดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ ทั้งนี้ อนุสัญญาดังกล่าวได้รวมไปถึงพืชปลูกและพืชป่าด้วยเช่นกัน ดังนั้น ประเทศภาคีอนุสัญญาจึงต้องกำหนดประเภทของศัตรูพืชที่เป็นศัตรูพืชทางกักกัน หรือศัตรูพืชที่บ้านเราไม่มีและศัตรูพืชที่ไม่ใช่ศัตรูทางกักกัน อาจเรียกอีกอย่างว่า ศัตรูพืชที่บ้านเรามีอยู่แล้วก็ได้รายงานสถานการณ์ศัตรูพืชของประเทศ รวมทั้งกำหนดมาตรการ SPS ของประเทศให้สอดคล้องกับ ISPM และให้ความร่วมมือระหว่างประเทศด้วยการสนับสนุนให้มีการพัฒนาและใช้มาตรการระหว่างประเทศในการกำหนดมาตรการสุขอนามัยพืช ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

2) แลกเปลี่ยนข้อมูล

ประเทศสมาชิกมีพันธกรณีในการให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลตามมาตรา 8 ของอนุสัญญา IPPC ข้อมูลที่ต้องแลกเปลี่ยนคือ pest reports

3) ดำเนินการกรณีเกิดข้อพิพาท

เมื่อเกิดกรณีข้อพิพาท ให้คณะกรรมการมาตรการสุขอนามัยพืช พิจารณาไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางออกสำหรับกรณีพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งจะแนะนำให้มีการเจรจาแบบทวิภาคีก่อนเป็นอันดับแรก

4) ความช่วยเหลือด้านวิชาการ

สำนักเลขาธิการ IPPC รับผิดชอบในเรื่อง Phytosanitary capacity เพื่อเน้นให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติงานให้เป็นไปตามข้อตกลงของ IPPC และ SPS โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับ ความรู้ด้านการเฝ้าระวังศัตรูพืช ทักษะในการวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืช ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ศัตรูพืช การจัดตั้งพื้นที่ปลอดศัตรูพืช

วัตถุประสงค์ของ IPPC คือ สร้างความมั่นใจต่อประสิทธิภาพการป้องกันการเข้ามาและเกิดการแพร่ระบาดของศัตรูพืช (แมลง โรคพืช วัชพืช) ที่ติดมากับพืช ผลผลิตจากพืช และวัสดุอื่น ๆ ที่มีโอกาสเป็นพาหะของศัตรูพืช (วัสดุบรรจุภัณฑ์ ดิน เครื่องจักร และอุปกรณ์) จากประเทศหนึ่งไปสู่อีกประเทศหนึ่ง รวมทั้งสนับสนุนมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมศัตรูพืชเหล่านั้น นอกจากนี้ IPPC ฉบับปัจจุบันได้ขยายให้มีการอารักขาพืชทุกชนิด ได้แก่ พืชปลูก พืชในสภาพธรรมชาติ (ป่าไม้) และพืชน้ำ มีการกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศด้านมาตรการสุขอนามัยพืช (International Standards for Phytosanitary Measures : ISPMs) เพื่อให้การดำเนินมาตรการด้านสุขอนามัยพืชของประเทศต่างๆ มีความสอดคล้องกัน ซึ่ง ค.ศ. 2009 มาตรฐาน ISPMs ที่ประกาศใช้แล้วมี 32 เรื่อง (ค.ศ. 2009) อนุสัญญาจำนวนประเทศสมาชิกทั้งหมด 170 ประเทศ (รวมทั้งประเทศไทย) ประเทศภาคีมีการประชุมปีละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างความร่วมมือกันในด้านต่างๆ เช่น ด้านการจัดทำมาตรฐานระหว่างประเทศ (ISPMs) ด้านความช่วยเหลือทางวิชาการ ด้านการยุติข้อพิพาท และด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูล เป็นต้น อีกทั้ง การให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฯ จะมีผลผูกพันด้านกฎหมาย ประเทศที่ให้การรับรองอนุสัญญาฯ จะต้องกำหนดข้อกำหนดกฎหมายภายในประเทศในเรื่องมาตรการกักกันพืชให้สอดคล้องกับอนุสัญญา⁸⁶

3.1.3 มาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยพืช (International Standards for Phytosanitary Measures: ISPM)

เป็นข้อตกลงภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศ International Plant Protection Convention โดยได้กำหนดให้มีการป้องกันศัตรูพืช โดยบังคับกับพืชทุกชนิดที่มีการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ รวมถึงวัสดุใดก็ตามที่มีโอกาสเป็นพาหะศัตรูพืช เช่น ภาชนะบรรจุ

⁸⁶ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. *กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*, จาก

โดยให้ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศ International Plant Protection Convention : IPPC ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงอันเป็นมาตรการสมัครใจ

3.1.3.1 มาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยพืช (International Standards For Phytosanitary Measures) ศัพท์บัญญัติด้านสุขอนามัยพืช (Glossary of Phytosanitary Terms (2006): ISPM No.5)⁸⁷

มาตรฐานอ้างอิงฉบับนี้เป็นการจัดทำบัญชีทางศัพท์บัญญัติและคำนิยามที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงสำหรับระบบสุขอนามัยพืชทั่วโลกและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามอนุสัญญาว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศและมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยพืชต่างๆ เพื่อเพิ่มความชัดเจนและการทำความเข้าใจศัพท์บัญญัติและคำนิยามต่างๆ ที่ใช้โดยประเทศภาคีสมาชิกตามวัตถุประสงค์ด้านสุขอนามัยพืชที่เป็นทางการและการปรับให้กลมกลืนกันของคำศัพท์ที่ใช้ในการสื่อสารกันอย่างเป็นทางการและในดับทกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการสุขอนามัยพืช

ศัพท์บัญญัติและคำนิยามด้านสุขอนามัยพืช (PHYTOSANITARY TERMS AND DEFINITIONS)

โดยกำหนดนิยามเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับระบบสุขอนามัยพืช อีกทั้งคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้าสินค้าเกษตร เช่น

การแจ้งเพิ่มเติม (Additional Declaration) หมายถึงข้อความ (ถ้อยคำ) ที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนดให้มีในใบรับรองสุขอนามัยที่ให้ข้อมูลเฉพาะเจาะจงเพิ่มเติมตรงกับสภาพสุขอนามัยของสินค้าที่ส่งมอบ

พืช (plants) หมายถึงพืชหรือชิ้นส่วนสืบเนื่องที่มีชีวิตรวมถึงเมล็ดและเชื้อพันธุ์

สิ่งมีชีวิต (organism) หมายถึงสิ่งที่มีตัวตนทางชีวภาพใดๆก็ตามที่สามารถสืบพันธุ์หรือถอดแบบได้ในสภาพที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

สิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ (beneficial organism) หมายถึงสิ่งมีชีวิตชนิดใดก็ตามที่เป็นประโยชน์ต่อพืชและผลิตผลพืชรวมถึงตัวกระทำการควบคุมโดยชีววิธี

สิ่งควบคุม (regulated article) หมายถึงพืชผลิตผลใดก็ตามสถานที่เก็บรักษาการบรรจุหีบห่อเครื่องนำส่งภาชนะบรรจุสินค้าและสิ่งมีชีวิตใดก็ตามสิ่งของหรือวัตถุที่สามารถเก็บหรือแพร่ศัตรูพืชที่เห็นสมควรใช้มาตรการสุขอนามัยพืชต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งระหว่างประเทศ

⁸⁷ ISPM No.5 รายการคำอธิบายศัพท์บัญญัติด้านสุขอนามัยพืช (Glossary of Phytosanitary Terms), สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม (living modified organism) หมายถึงสิ่งมีชีวิตใดก็ตามที่มีการผสมผสานพันธุกรรมที่แปลกใหม่ซึ่งได้มาจากการใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่

ใบรับรอง (certificate) หมายถึงเอกสารเป็นทางการหรือเอกสารราชการที่เป็นเรื่องพิสูจน์สถานภาพสุขอนามัยพืชของสินค้าที่ต้องส่งมอบที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับสุขอนามัยพืช

ศัตรูพืช (pest) หมายถึงชนิดสายพันธุ์หรือต้นแบบชีวภาพของพืชสัตว์หรือตัวเชื้อโรคที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพืชหรือผลิตผลของพืช

ศัตรูพืชของพืช, ศัตรูพืชผลิตผลพืช (plant pest, plant products) หมายถึงวัสดุที่มีต้นกำเนิดจากพืชที่ยังมีได้เปลี่ยนรูป (รวมถึงเมล็ด) และผลิตผลที่เปลี่ยนรูปต่างๆ ที่ตามลักษณะหรือขบวนการแปรรูปอาจเกิดความเสียหายในการนำเข้ามาและการแพร่กระจายของศัตรูพืช

ศัตรูพืชปนเปื้อน (contaminating pest) หมายถึงศัตรูพืชที่ติดมากับสินค้าและในกรณีพืชและผลิตผลพืชไม่ลงทำลายพืชหรือผลิตผลพืชเหล่านั้น

ศัตรูพืชกักกัน (quarantine pest) หมายถึงศัตรูพืชที่มีศักยภาพสำคัญทางเศรษฐกิจต่อพื้นที่ที่อยู่ในอันตรายนั้นและยังไม่มีอยู่ที่นั่นหรือมีอยู่แต่ไม่แพร่กระจายอย่างกว้างขวางและมีการควบคุมอยู่อย่างเป็นทางการ

ศัตรูธรรมชาติ (natural enemy) หมายถึงสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งที่มีชีวิตอยู่ได้โดยการทำความเสียหายให้แก่สิ่งมีชีวิตอีกชนิดหนึ่งในพื้นที่ดั้งเดิมของมันและอาจช่วยจำกัดประชากรของสิ่งมีชีวิตนั้นสิ่งมีชีวิตนี้รวมถึงตัวเบียนตัวห้ำสิ่งมีชีวิตที่กินพืชและเชื้อโรคต่างๆ

ศัตรูพืชที่ไม่ใช่ศัตรูพืชกักกัน (non-quarantine pest) หมายถึงศัตรูพืชที่ไม่เป็นศัตรูพืชกักกันสำหรับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

ศัตรูพืชที่ขอดิดมาด้วย (hitch-hike pest) ศัตรูพืชปนเปื้อน(contaminating pest)รายชื่อศัตรูพืชของพืชอาศัย (host pest list) หมายถึงรายชื่อศัตรูพืชที่ทำลายพืชชนิดใดชนิดหนึ่งทั่วไปหมดทั้งโลกหรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

ศัตรูพืชที่ไม่ใช่ศัตรูพืชกักกันที่ต้องมีการควบคุม (regulated non-quarantine pest) หมายถึงศัตรูพืชที่ไม่ใช่ศัตรูพืชกักกันซึ่งถ้าพบในพืชสำหรับปลูกมีผลกระทบต่อการใช้ตามที่ตั้งใจของพืชเหล่านั้นที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ไม่อาจรับได้และดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมภายในเขตแดนของประเทศภาคีที่นำเข้า

ศัตรูพืชควบคุม (regulated pest) หมายถึงศัตรูพืชกักกันหรือศัตรูพืชที่ไม่ใช่ศัตรูพืชกักกันที่ต้องมีการควบคุม

ใบอนุญาตนำสินค้าเข้า (Import Permit) หมายถึงเอกสารทางราชการอนุญาตการนำเข้าสินค้าที่เป็นไปตามข้อกำหนดการนำเข้าด้านมาตรการสุขอนามัยพืช

ใบอนุญาตนำเข้าตัวกระทำการควบคุมโดยชีววิธี (Import Permit (of a biological control agent)) หมายถึงเอกสารทางราชการอนุญาตการนำเข้า (ตัวกระทำการควบคุมโดยชีววิธี) ที่เป็นไปตามข้อกำหนดที่ระบุ

เครื่องหมาย (mark) หมายถึงแสตมป์หรือตราราชการที่เป็นที่รู้จักสากลที่ประทับวัตถุควบคุมเพื่อรับรองสถานภาพสุขอนามัยพืช

การบรรจุหีบห่อ (packaging) หมายถึงวัสดุที่ใช้ในการรับน้ำหนักป้องกันหรือแบกรับสินค้า

วัสดุไม้แปรรูป (processed wood materials) หมายถึงผลิตภัณฑ์ที่เป็นเนื้อไม้ที่สร้างขึ้นโดยใช้ความร้อนและความดันหรือการรวมกันของสิ่งของเหล่านั้น

เนื้อไม้ดิบ (raw wood) หมายถึงเนื้อไม้ที่ยังไม่มีการแปรรูปหรือการบำบัด

เนื้อไม้ไม่มีเปลือก (bark-free wood) หมายถึงเนื้อไม้ที่มีการลอกเปลือกไม้ทั้งหมดออกไปไม่รวมถึงแคมเบียมเปลือกกรอบุ่มไม้และหลุมไม้กระเปาะที่ฝังตาลึกลงไปในบริเวณต่างๆ ระหว่างวงปี

ไม้ท่อนกลม (round wood) หมายถึง เนื้อไม้ที่มีได้เลื่อยตามยาวคงรูปผิวกลมตามธรรมชาติมีหรือไม่มีเปลือก

ไม้แปรรูป (sawn wood) หมายถึงเนื้อไม้ที่เลื่อยเป็นทางยาวมีหรือไม่มีผิวกลมตามธรรมชาติมีหรือไม่มีเปลือก

เนื้อไม้ (wood) หมายถึงประเภทของสินค้าสำหรับไม้ท่อนกลมไม้แปรรูปแผ่นชิ้นไม้หรือไม้คุณภาพต่ำหรือเศษไม้เลื่อยที่มีหรือไม่มีเปลือก

วัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นไม้ (wood packaging material) หมายถึงเนื้อไม้หรือผลิตภัณฑ์ไม้ (ไม่รวมผลิตภัณฑ์กระดาษ) ที่ใช้สำหรับรองรับคุ้มกันหรือรับน้ำหนักสินค้านิดหนึ่ง (รวมทั้งไม้คุณภาพต่ำหรือเศษไม้เลื่อย)

องค์กรหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ (authority) หมายถึงองค์กรอารักขาพืชแห่งชาติหรือองค์กรอื่นหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นทางการโดยรัฐบาลให้จัดการดูแลเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นมาจากอำนาจหน้าที่ที่เป็นข้อกำหนดเงื่อนไขในข้อบัญญัติ

3.1.3.2 มาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยพืช (International Standards for Phytosanitary Measures) แนวทางปฏิบัติสำหรับระเบียบควบคุมวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้

ในการค้าระหว่างประเทศ (Guidelines for Regulating Wood Packaging Material in International Trade): ISPM No.15)⁸⁸

มาตรฐานฉบับนี้อธิบายมาตรการสุขอนามัยพืชที่ช่วยลดความเสี่ยงของการนำเข้าและหรือการแพร่กระจายของศัตรูพืชกักกันต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ (รวมถึงเศษไม้เลื่อย) ที่ทำจากไม้สนดิบและที่ไม่ใช่ไม้สนดิบที่มีการใช้ในการค้าระหว่างประเทศเนื่องจากวัสดุบรรจุหีบห่อโดยส่วนใหญ่ทำมาจากเนื้อไม้ดิบที่อาจมีได้มีการแปรรูปการปฏิบัติหรือการบำบัดอย่างเพียงพอในการกำจัดออกหรือฆ่าศัตรูพืชจึงกลายเป็นเส้นทางผ่านสำหรับการนำเข้าและการแพร่กระจายของศัตรูพืชยิ่งไปกว่านั้นมีการนำวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้กลับมาใช้อีกดัดแปลงมาใช้ใหม่และผลิตขึ้นมาใหม่ (ในการบรรจุหีบห่อที่ได้รับพร้อมกับสินค้าที่ส่งมอบที่นำเข้าอาจนำมาใช้ได้สำหรับสินค้าที่ส่งมอบเพื่อการส่งออก) ต้นกำเนิดที่แท้จริงของวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้แต่ละชิ้นยากที่จะตรวจหาได้และด้วยเหตุนี้สถานภาพสุขอนามัยพืชของวัสดุเหล่านี้ไม่สามารถระบุแน่นอนได้ดังนั้นกระบวนการปกติที่จะทำการวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อตรวจสอบว่ามาตรการมีความจำเป็นหรือไม่และความเข้มข้นของมาตรการเช่นนั้นไม่สามารถเป็นไปได้สำหรับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้เพราะว่าแหล่งดั้งเดิมและสถานภาพสุขอนามัยพืชที่อาจไม่เป็นที่รู้ด้วยเหตุผลนี้มาตรฐานฉบับนี้จึงได้กำหนดมาตรการต่างๆ ที่เป็นที่ยอมรับแล้วทั่วโลกที่ได้มีการเห็นชอบและที่อาจมีการใช้กับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้โดยทุกประเทศเพื่อที่จะกำจัดความเสี่ยงที่ปฏิบัติได้สำหรับศัตรูพืชกักกันและลดความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญจากศัตรูพืชชนิดอื่นที่อาจติดมากับวัสดุเหล่านี้ประเทศต่างๆ

วัสดุบรรจุหีบห่อควบคุมที่เป็นเนื้อไม้ (Regulated Wood Packaging Material) ทั้งเนื้อไม้ดิบที่เป็นไม้สนและไม่เป็นไม้สนที่อาจกลายเป็นเส้นทางผ่านสำหรับศัตรูพืชที่มีทำที่เป็นการคุกคามไม้ยืนต้นต่างๆวัสดุเหล่านี้รวมถึงวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้เช่นแท่นรองยกเศษไม้เลื่อยกล่องไม้ไม้อ่อนสั้นบรรจุหีบห่อถังไม้ถังไม้ไม้แผ่นรับน้ำหนักคอรากแท่นรองยกและไม้ถูกระนาดซึ่งสามารถพบได้ในสินค้าที่ส่งมอบที่นำเข้าไม่ว่าชนิดใดก็ตามรวมทั้งสินค้าที่ส่งมอบซึ่งโดยปกติไม่เป็นเป้าหมายของการตรวจสอบอนามัยพืชการบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ที่ทำจากผลิตภัณฑ์ไม้ทั้งหมดเช่นไม้อัดแผ่นขึ้นไม้อัดแผ่นไม้อัดเป็นแถว (oriented strand board) หรือแผ่นไม้บางที่ได้มีการผลิตขึ้นมาโดยการใช้กาวความร้อนและแรงดันหรือการใช้ร่วมกันของวัสดุต่างๆ

⁸⁸ ISPM No.15 แนวทางปฏิบัติสำหรับระเบียบควบคุมวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ในการค้าระหว่างประเทศ (Guidelines for Regulating Wood Packaging Material in International Trade) พร้อมการดัดแปลงในภาคผนวกที่ I (2006) (with modifications to Annex I (2006),สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

ดังกล่าวถือว่าได้ผ่านกระบวนการอย่างมากมายพอที่จะขจัดความเสี่ยงที่เกี่ยวกับเนื้อไม้สดให้หมดไปได้และไม่น่าที่จะมีการลงทำลายโดยศัตรูเนื้อไม้ดิบในการใช้และด้วยเหตุผลนี้ไม่สมควรเป็นวัสดุควบคุมสำหรับศัตรูพืชเหล่านี้วัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้เช่นไม้สลอกเปลือกแผ่นไม้บางจีเลื่อยฝอยไม้ซีกบและเนื้อไม้สดที่ทอนเป็นแผ่นบางๆ อาจมีใช้เส้นทางผ่านสำหรับการนำเข้าของศัตรูพืชกักกันและไม่สมควรมีการควบคุมนอกจากจะมีเหตุผลทางเทคนิคเท่านั้น

1. มาตรการสำหรับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ (Measures for Wood Packaging Material)

1.1 มาตรการที่เห็นชอบแล้ว (Approved measures)

การปฏิบัติหรือการบำบัดกระบวนการหรือการรวมกันใดๆก็ตามที่มีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญต่อศัตรูพืชส่วนใหญ่ควรได้รับการพิจารณาว่ามีประสิทธิภาพในการลดความเสี่ยงศัตรูพืชที่เกี่ยวข้องกับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ที่ใช้ในการขนส่งการเลือกมาตรการใดมาตรการหนึ่งสำหรับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้มีพื้นฐานจากการพิจารณาถึง

พิษของศัตรูพืชต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบ

ประสิทธิภาพของมาตรการ

ความเป็นไปได้ทางด้านเทคนิคและหรือทางการค้ามาตรการต่างๆ ที่เห็นชอบแล้วควรเป็นที่ยอมรับได้โดยองค์กรอารักขาพืชแห่งชาติให้เป็นพื้นฐานสำหรับอนุญาตการเข้ามาของวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้โดยไม่ต้องมีข้อกำหนดอื่นยกเว้นแต่เมื่อมีการตรวจพบโดยการตรวจจับได้หรือการวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืชในกรณีที่ศัตรูพืชกักกันเฉพาะชนิดที่เกี่ยวข้องกับประเภทเฉพาะของวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้จากแหล่งเฉพาะที่ต้องมีมาตรการสุขอนามัยพืชที่เข้มข้มกว่ามาตรการต่างๆที่มีการเห็นชอบแล้วระบุอยู่ในภาคผนวกIวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ที่ได้ผ่านมาตรการที่เห็นชอบแล้วควรประทับด้วยตราประทับที่กำหนดดังที่ได้แสดงไว้ในภาคผนวกII การใช้ตราประทับก่อให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินการเกี่ยวกับการพิสูจน์ยืนยันการปฏิบัติหรือการบำบัดสำหรับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ตราประทับเฉพาะเจาะจงที่ไม่เป็นภาษาใดและเป็นที่ยอมรับทั่วไปอย่างกว้างขวางช่วยอำนวยความสะดวกในการพิสูจน์ยืนยันระหว่างการตรวจสอบที่จุดการส่งออกจุดการเข้ามาหรือที่ใดก็ตามเอกสารอ้างอิงสำหรับสนับสนุนการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับมาตรการที่มีการเห็นชอบแล้วมีอยู่พร้อมและขอได้จากสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศ

1.2 มาตรการที่รอความเห็นชอบ (Measures pending approval)

การปฏิบัติหรือการบำบัดหรือกระบวนการอื่นๆ สำหรับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้จะได้รับความเห็นชอบเมื่อมีการสาธิตว่ามาตรการนั้นได้ทำให้มีการป้องกันสุขอนามัยพืชในระดับที่

เหมาะสม(ภาคผนวกIII) มาตรการต่างๆ ที่ระบุอยู่ในภาคผนวก I ยังคงมีการศึกษาทบทวนและการวิจัยใหม่ๆ อาจชี้นำไปสู่การรวมกันของอนุภูมิภาคต่างๆ เป็นต้นมาตรการใหม่อาจช่วยลดความเสี่ยงได้โดยการเปลี่ยนแปลงลักษณะของวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ของเครื่องจักรการักษาพืชแห่งชาติควรตระหนักว่าอาจมีการเพิ่มหรือเปลี่ยนมาตรการต่างๆ ได้ควรมีข้อกำหนดการนำเข้าวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ที่มีความยืดหยุ่นเพียงพอและข้อกำหนดเหล่านั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมาตรการเหล่านั้นได้รับความเห็นชอบแล้ว

1.3 มาตรการอื่นๆ (Other measures)

องค์กรการรักษาพืชแห่งชาติอาจรับมาตรการใดมาตรการหนึ่งนอกเหนือไปจากมาตรการที่อยู่ในรายชื่อในภาคผนวก I โดยการเตรียมการร่วมกับคู่ค้าของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มาตรการต่างๆ ในภาคผนวก I ไม่สามารถนำมาใช้หรือพิสูจน์ยืนยันได้ในประเทศผู้ส่งออก มาตรการเช่นนั้นควรมีเหตุผลทางเทคนิคและเคารพต่อหลักการความโปร่งใสการไม่กีดกันและความเทียบเท่าองค์กรรักษาพืชแห่งชาติของประเทศผู้นำเข้าควรพิจารณาการเตรียมการอื่นสำหรับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เกี่ยวข้องสินค้าออกจากประเทศใดก็ตามที่มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์ศัตรูพืชมีการบริหารจัดการที่เพียงพอหรือไม่การเคลื่อนย้ายวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ในบางกรณี (เช่น ไม้เนื้อแข็งจากเขตร้อน) อาจได้รับพิจารณาโดยองค์กรรักษาพืชแห่งชาติที่นำเข้าว่าไม่ต้องดำเนินการด้านความเสี่ยงสุขอนามัยพืชและโดยเช่นนั้นสามารถได้รับการยกเว้นจากมาตรการต่างๆ โดยการขึ้นอยู่กับการชี้แจงเหตุผลทางเทคนิคประเทศต่างๆ อาจกำหนดว่าวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ที่นำเข้าที่ต้องผ่านมาตรการที่เห็นชอบแล้วต้องทำมาจากเนื้อไม้ที่ลอกเปลือกและแสดงตราประทับที่ได้แสดงไว้ในภาคผนวก II

1.4 การศึกษาทบทวนมาตรการ (Review of measures)

มาตรการต่างๆ ที่มีการเห็นชอบแล้วที่กำหนดไว้ในภาคผนวก I และรายชื่อของมาตรการต่างๆ ที่กำลังพิจารณากันอยู่ในภาคผนวก III ควรมีการศึกษาทบทวนบนพื้นฐานของข้อมูลใหม่ที่จัดหามาและส่งให้สำนักงานเลขานุการอนุสัญญาว่าด้วยการรักษาพืชระหว่างประเทศ โดยองค์กรรักษาพืชแห่งชาติมาตรฐานฉบับนี้ควรมีการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยคณะกรรมการสุขอนามัยพืชชั่วคราว (Interim Commission on Phytosanitary Measures-ICPM) ระเบียบข้อบังคับการดำเนินการ (Operational Requirements)

2. เศษไม้เลื่อย (Dunnage)

เศษไม้ต่างๆ ควรมีการประทับตราให้เป็นไปตามภาคผนวก II ของมาตรฐานฉบับนี้ว่า ได้ผ่านมาตรการที่เห็นชอบมาแล้วถ้ายังไม่ผ่านก็ต้องมีการพิจารณาเป็นการพิเศษและอย่างน้อยที่สุด

ควรทำมาจากเนื้อไม้ปราศจากเปลือกไม้ที่ไม่มีศัตรูพืชหรือร่องรอยของศัตรูพืชที่ยังมีชีวิตอยู่ถ้าไม่เช่นนั้นควรปฏิบัติเช่นการเข้ามาหรือทำการกำจัดทิ้งทันทีโดยวิธีการที่ได้รับมอบอำนาจ (ดูหมวด 6)

3. วิธีการที่ใช้ก่อนการส่งออก (Procedures Used Prior to Export)

3.1 การตรวจการปฏิบัติตามของวิธีการที่ใช้ก่อนการส่งออก (Compliance checks on procedures applied prior to export)

องค์กรอารักขาพืชแห่งชาติของประเทศผู้ส่งออกมีความรับผิดชอบในการทำให้มั่นใจว่าระบบสำหรับการส่งออกเป็นไปตามข้อกำหนดที่ห้าขึ้นมาในมาตรฐานฉบับนี้ซึ่งรวมไปถึงการออกใบรับรองการติดตามและระบบการประทับตราเครื่องหมายที่พิสูจน์ยืนยันการปฏิบัติตามและการจัดให้มีวิธีการตรวจสอบ (ดู ISPM No.7: ระบบการออกใบรับรองการส่งออกการขึ้นทะเบียนหรือการให้การรับรองและการตรวจสอบบัญชีบริษัททางการค้าที่ใช้มาตรการเหล่านี้ฯ)

3.2 การเตรียมการขนส่งผ่าน (Transit arrangement)

หากปรากฏว่าสินค้าที่ส่งมอบที่เคลื่อนย้ายในการขนส่งผ่านเปิดเผยให้มีวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดสำหรับมาตรการที่เห็นชอบแล้วองค์กรอารักขาพืชแห่งชาติของประเทศผู้ขนส่งผ่านอาจกำหนดมาตรการต่างๆ นอกเหนือไปจากมาตรการเหล่านั้นของประเทศผู้ส่งออกเพื่อให้มั่นใจได้ว่าวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้จะไม่ทำให้มีความเสี่ยงที่ยอมรับไม่ได้

4. วิธีการในการนำเข้า (Procedures upon Import)

ระเบียบข้อบังคับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้มีข้อกำหนดให้องค์กรอารักขาพืชแห่งชาติมีนโยบายและวิธีการสำหรับเรื่องอื่นๆ ภายใต้ความรับผิดชอบของตนที่เกี่ยวข้องกับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้เนื่องจากวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้เกี่ยวข้องกับการขนส่งทุกชนิดรวมทั้งไม่เป็นเป้าหมายของการตรวจสอบสุขอนามัยพืชต่างๆ อันที่โดยปกติไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามสภาพการส่งออกทางสุขอนามัยพืชหรือข้อกำหนดการนำเข้าถือว่ามีความสำคัญยิ่งเช่นความร่วมมือกับองค์กรศุลกากรควรมีการศึกษาทบทวนเพื่อให้มั่นใจในประสิทธิภาพในการตรวจสอบการไม่ปฏิบัติตามของวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ที่มีศักยภาพความร่วมมือกับผู้ผลิตวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ควรจะได้มีการพัฒนาขึ้นมาด้วย

5. มาตรการสำหรับการไม่ปฏิบัติตามกฎที่เข้ามา (Measures for non-compliance at point of entry)

ในกรณีที่วัสดุบรรจุหีบห่อไม่มีการประทับตราที่กำหนดอาจมีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งนอกเสียจากการเตรียมการระดับทวิภาคีอยู่แล้วการดำเนินการนี้อาจอยู่ในรูปแบบของการปฏิบัติหรือการบำบัดการกำจัดทิ้งหรือการปฏิบัติเช่นการเข้ามาอาจมีการแจ้งให้องค์กร

การรักษาพืชแห่งชาติของประเทศผู้ส่งออกทราบด้วยเช่นการกำจัดทิ้ง (Disposal) การเผาในเตาเผา (Incineration) การฝังกลบ (Burial) การแปรรูป (Processing) เป็นต้น โดยวิธีการดังกล่าวต้องได้รับการรับรองและยินยอมโดยองค์การอารักขาพืชแห่งชาติว่ามีประสิทธิภาพสำหรับศัตรูพืชที่เกี่ยวข้อง วิธีการเหล่านี้ควรมีการนำมาใช้โดยไม่มีค่าเช่า

โดยจะกำหนดมาตรการไว้ในภาคผนวก I (ANNEX I) มาตรการที่เห็นชอบแล้วที่เกี่ยวข้องกับวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ (Approved Measures Associated with Packaging Material) การบำบัดด้วยความร้อน (Heat treatment-HT) 56°C อย่างน้อยที่สุดนาน 30 นาทีการอบในเตาเผา (Kiln-drying-KD) การบำบัดโดยการทำให้ชุ่มสารเคมีโดยใช้แรงดัน (chemical pressure impregnation-CPI) หรือการปฏิบัติการอื่นๆ อาจพิจารณาจากการบำบัดด้วยความร้อน (HT) ที่จะต้องให้ถึงระดับที่ครบเกณฑ์กำหนดสำหรับการบำบัดด้วยความร้อน (HT) ตัวอย่างเช่น การบำบัดโดยทำให้ชุ่มสารเคมีโดยใช้แรงดัน (chemical pressure impregnation-CPI) อาจทำได้ครบตามเกณฑ์กำหนดของการบำบัดด้วยความร้อนจากการใช้น้ำร้อนหรือความร้อนแห้งการบำบัดด้วยความร้อนแสดงโดยตราประทับ HT การรมวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ด้วยเมธิลโบรไมด์ (MB) (Methy bromide (MB) fumigation for wood packaging material)

วัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ควรมีการรมด้วยเมธิลโบรไมด์ เมื่อผ่านกระบวนการปฏิบัติหรือการบำบัดดังกล่าวแล้วจะประทับโดยตราประทับ MB โดยมีการกำหนดรายชื่อศัตรูพืชที่สำคัญในการบำบัดด้วยความร้อนและการรมด้วยเมธิลโบรไมด์ (List of most significant pests targeted by HT and MB) โดยตราประทับจะเป็นไปตาม ภาคผนวก II (ANNEX II) การประทับตราสำหรับมาตรการที่เห็นชอบแล้ว (Marking for approved measures) เช่น สัญลักษณ์ตัวอักษรรหัสประเทศสองตัวของ ISO ตามด้วยตัวเลขลักษณะพิเศษที่กำหนดให้แก่ผู้ผลิตวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ผู้รับผิดชอบโดยองค์การอารักขาพืชแห่งชาติเพื่อให้มั่นใจว่ามีการใช้เนื้อไม้ที่เหมาะสมและประทับตราอย่างถูกต้องหรือตัวอักษรย่อของอนุสัญญาว่าด้วยการอารักขาพืชระหว่างประเทศ (IPPC) ที่เป็นไปตามภาคผนวก I สำหรับมาตรการที่เห็นชอบแล้วที่ใช้ (เช่น HT, MB) โดยลักษณะของตราประทับควรมีลักษณะอ่านได้ชัดเจนถาวรและโอนย้ายไม่ได้ประทับที่มองเห็นได้ชัดเจนถ้าเป็นไปได้ควรอยู่บนด้านตรงข้ามกันสองด้านของวัตถุที่กำลังมีการออกใบรับรองควรหลีกเลี่ยงการใช้สีแดงหรือสีส้มเพราะสีเหล่านี้เป็นการใช้ติดฉลากสินค้าอันตรายวัสดุบรรจุหีบห่อที่เป็นเนื้อไม้ที่มีการนำมาดัดแปลงใช้ใหม่ผลิตขึ้นมาใหม่หรือมีการซ่อมแซมควรมีการออกใบรับรองใหม่และประทับตราใหม่ด้วยองค์ประกอบทุกอย่างของวัสดุเหล่านั้นควรได้รับการปฏิบัติหรือการบำบัดด้วยควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าใช้เศษไม้ที่ได้รับการประทับตราอย่างเหมาะสมแล้ว

3.1.4 ความตกลงเกี่ยวกับอาหารและเกษตร (Codex-Alimentarius Commission)

หลักเกณฑ์และข้อมูลการกำหนดค่าสารพิษตกค้าง (MRL) ของคณะกรรมการอาหาร โครงการมาตรฐานอาหาร FAO/WHO (Codex-Alimentarius Commission) หรือเรียกย่อว่า (AC) ซึ่งได้กำหนดค่ามาตรฐานสารพิษตกค้าง (MRL) ไว้เป็นมาตรฐานของ Codex

3.1.4.1 หลักเกณฑ์และข้อมูลการกำหนด MRL ของ Codex⁸⁹

มาตรฐาน Codex นั้นเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะเป็นที่เป็มาตรฐานอาหารสากล เป็นชื่อที่มากำแรกของชื่อคณะกรรมการที่บริหาร โครงการมาตรฐานอาหาร คือ Codex Alimentarius Commission หรือเรียกย่อว่า CAC โครงการมาตรฐานอาหารนี้เป็น โครงการร่วมระหว่าง FAO (Food and Agricultural Organization) และ WHO (World Health Organization) และใช้ชื่อ โครงการว่า โครงการมาตรฐานอาหาร FAO/WHO (Joint FAO/WHO Food Standards Programme) (FAO/WHO 1997) โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

- 1) คຸ້มครองสุขภาพ ออนามัย ของผู้บริโภค
- 2) ทำให้เกิดความเป็นธรรมในด้านการค้าระหว่างประเทศ
- 3) ส่งเสริมการประสานงานด้านมาตรฐานอาหารทั้งหมดซึ่งดำเนินการอยู่โดยองค์การระหว่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐบาล และหน่วยงานที่มีใช้ภาครัฐบาล
- 4) จัดลำดับความสำคัญริเริ่ม และแนะนำในการจัดเตรียมร่างมาตรฐาน โดยความช่วยเหลือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- 5) เมื่อมาตรฐานเสร็จขั้นสุดท้าย และมีการตอบรับจากประเทศสมาชิกแล้วให้จัดพิมพ์เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานดังกล่าวให้ทันสมัยตลอดเวลา

สมาชิกของ โครงการมาตรฐานอาหาร FAO/WHO คือรัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิก FAO หรือ WHO โดยในการประชุม Codex จะเปิดโอกาสให้ผู้แทนจากประเทศสมาชิก ซึ่งอาจเป็นผู้แทนจากรัฐบาลหรือฝ่ายอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงาน รัฐบาลเข้าประชุมได้

การดำเนินงานของ Codex จะอยู่ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการ (Codex Alimentarius Commission, CAC) และจะมีคณะกรรมการวิชาการสาขาต่างๆ ทำหน้าที่พิจารณา กำหนด คูแเลมาตรฐานสาขาต่างๆ

⁸⁹ พิศาล พงศพิชญ์. “หลักเกณฑ์และข้อมูลการกำหนด MRL ของ Code,” (อ้างถึงใน *เอกสารการประชุมวิชาการ กองวัดภูมิพิษการเกษตร, ครั้งที่ 4 การวิเคราะห์ วิจัย และควบคุมวัตถุอันตรายเป็นหัวใจของเกษตรที่เหมาะสม, ณ จังหวัดกระบี่, 22-25 กรกฎาคม 2545, น. 187-197).*

มาตรฐาน Codex เมื่อพิจารณาตามลักษณะการกำหนดมาตรฐานแล้ว สามารถแบ่งออกได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1) Vertical standard ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานสินค้าต่างๆ หรือที่เรียกว่า Commodity standard เช่น มาตรฐานสับประคกระป๋อง กุ้งแช่เยือกแข็ง ฯลฯ

2) Horizontal standard ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดทั่วไป (General subject) ที่จะนำไปใช้กับสินค้าต่างๆ เช่น ข้อกำหนดสารเจือปนในอาหาร ข้อกำหนดสารพิษตกค้างในอาหาร วิธีวิเคราะห์ และชักตัวอย่าง ฯลฯ

จากการที่ได้มีการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization, WTO) ทำให้มาตรฐาน Codex เริ่มมีความสำคัญในการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นภายใต้ WTO ได้มีการกำหนดความตกลงเกี่ยวกับการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (Agreements on Applications of Sanitary and Phytosanitary Measures, SPS) ซึ่งกำหนดว่า ในการค้าระหว่างประเทศ จะใช้มาตรฐานแนวทางปฏิบัติ (Guidelines) และข้อแนะนำ (Recommendation) ต่างๆ ของ Codex เป็นเกณฑ์ในการประเมินความปลอดภัยของอาหาร รวมทั้งการออกมาตรการของประเทศทางด้านสุขอนามัย ทั้งนี้ประเทศสมาชิกจะกำหนดมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชที่เข้มงวดกว่ามาตรฐานสากล เช่น มาตรฐาน Codex เพื่อปกป้องชีวิตและสุขภาพมนุษย์ สัตว์ และพืช ได้ก็ต่อเมื่อมีและเหตุผลของวิทยาศาสตร์ยืนยันถึงความจำเป็นต้องทำเช่นนี้ ทั้งนี้โดยใช้หลักการของการประเมินความเสี่ยง (risk assessment) ทั้งนี้การกำหนดมาตรการต่างๆ ทั้งระดับประเทศและระดับสากลต้องมีความโปร่งใส และอยู่บนพื้นฐานของหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่อ้างอิงได้

3.1.4.2 หลักการและแนวทางการพิจารณากำหนด MRL ของ Codex

จากบทนำ การพิจารณากำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้างในอาหาร (MRL) ของ Codex ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ซึ่งเมื่อแยกแยะแล้วจะพบว่าประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 และ 2 เป็นการเสนอกำหนดค่า MRL

ขั้นตอนที่ 3 และ 6 เป็นการเวียนขอข้อคิดเห็นจากประเทศสมาชิก

ขั้นตอนที่ 4 และ 7 เป็นการพิจารณาในการประชุม CCPR

ขั้นตอนที่ 5 และ 8 เป็นการพิจารณารับรอง โดยการประชุม CAC

ในขณะที่ขั้นที่ 6 และที่ 7 อาจยกเว้นได้ หากที่ประชุม CCPR ในขั้นที่ 4 เห็นชอบให้เสนอ CAP พิจารณาขั้นที่ 5 และ 8 พร้อมกันได้ หากวิเคราะห์ถึงหลักการและแนวทางการกำหนดค่า MRL ของ Codex แล้ว จะพบว่าความสำคัญจะอยู่ที่ ขั้นตอนที่ 1 และ 2 เนื่องจากการกำหนดค่า MRL ของ Codex นั้นจะอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ใช้ประเมินเท่านั้น การพิจารณาในขั้นตอนที่ 3-8 ประเทศต่างๆ สามารถมีข้อเสนอกับข้อคิดเห็นหรือขอแก้ไขค่า MRL ที่ Codex เสนอขึ้นมาได้ แต่ทั้งนี้

ประเทศที่ไม่ชอบกับร่างค่า MRL จะต้องมีข้อมูลเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อเสนอของตน ในทางปฏิบัติโดยทั่วไปข้อมูลที่ประเทศเสนอมาเพิ่มเติมจะถูกส่งไปยัง JMPR เพื่อบรรจุเป็นวาระการประชุมเพิ่มเติมซึ่งก็คือการย้อนกลับไปดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 ดังนั้นการวิเคราะห์หลักการและแนวทางของ Codex ในการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 และ 2 จะช่วยให้เข้าใจและสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดค่า MRL ของ Codex ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาหลักการของการกำหนดมาตรฐานของ Codex จะต้องประกอบด้วย 2 ประการสำคัญ คือ

1) สนับสนุน ส่งเสริม และลดอุปสรรคของการค้าระหว่างประเทศ โดยการกำหนดมาตรฐานที่ประเทศส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามได้

2) ทำให้เกิดความปลอดภัยที่เพียงพอแก่ผู้บริโภค

3.2 กฎหมายต่างประเทศ

3.2.1 มาตรการของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าสินค้าผัก ผลไม้ และไม้ดอก

3.2.1.1 มาตรการเกี่ยวกับสุขอนามัยพืช⁹⁰

ในด้านสุขอนามัยพืช ซึ่งหมายถึงเรื่องโรคและแมลงในพืชนั้น EU มีกฎระเบียบหลักในอดีตคือ Directive 77/93/EEC และต่อมาได้มีการเรียบเรียงหมวดหมู่รวมทั้งทำการปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้น โดยบัญญัติกฎระเบียบใหม่คือ Council Directive 2000/29/EC ซึ่ง EU ได้ถือใช้เป็นมาตรการหลักในด้านโรคและแมลงในพืชตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา

มาตรการดังกล่าวถูกบัญญัติขึ้นภายใต้กรอบความตกลงของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการอารักขาพืช (International Plant Protection Convention : IPPC) ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Food and Agriculture Organisation :FAO) และข้อตกลงว่าด้วยสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชขององค์การการค้าโลก (World Trade Organisation Agreement on Sanitary and Phytosanitary Measures: SPS)

Council Directive 2000/29/EC เน้นเรื่องการป้องกันเชื้อโรคและแมลงที่เป็นอันตราย (Harmful organisms) โดยกำหนดให้ประเทศที่สามที่ส่งสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพืช (Plants and plant products) ไป EU ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืช (Phytosanitary Certificate) ว่าสินค้า

⁹⁰ สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำสหภาพยุโรป (2551). “กิจกรรมศึกษาเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบด้านมาตรฐานการผลิต การตรวจสอบกักกันโรคพืช โรคแมลง และความปลอดภัยอาหารของสินค้าผัก ผลไม้ และดอกไม้ของไทย (กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายและกฎระเบียบของสหภาพยุโรป).” น. 40-42

ดังกล่าวนี้ผ่านกระบวนการด้านสุขอนามัยพืชตามที่ EU กำหนดไว้ และปลอดจากเชื้อโรคหรือแมลงที่กำหนดไว้ในกฎระเบียบดังกล่าว โดย EU จะห้ามนำเข้าพืชในกรณีดังต่อไปนี้

1. พืชดังกล่าวมีสิ่งมีชีวิตอันเป็นอันตรายต่อพืชที่ระบุไว้ในภาคผนวก 1 ส่วน A (Annex I Part A)

2. พืชและผลิตภัณฑ์จากพืชที่มีบางการปะปนสิ่งมีชีวิตอันเป็นอันตรายต่อพืชที่ระบุไว้ในภาคผนวก 2 ส่วน A (Annex II Part A)

3. พืชและผลิตภัณฑ์จากพืชบางรายการจากประเทศที่สามที่ยังมีความเสี่ยงจากการระบาดของสิ่งมีชีวิตอันเป็นอันตรายต่อพืชต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในภาคผนวก 3 ส่วน A (Annex III Part A)

4. EU ได้มีการกำหนดวิธีปฏิบัติเป็นพิเศษสำหรับพืชและผลิตภัณฑ์จากพืชบางชนิดซึ่งประเทศผู้ส่งออกจะต้องทำการตรวจสอบอย่างละเอียด และปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดก่อนที่จะสามารถนำเข้า EU เพื่อให้แน่ใจว่าจะไม่มีสิ่งมีชีวิตที่เป็นอันตรายต่อพืชปะปนอยู่ในพืชหรือผลิตภัณฑ์จากพืชนั้น วิธีการดังกล่าวได้ระบุไว้ในภาคผนวก 4 ส่วน A (Annex IV Part A)

5. การนำเข้าพืชบางชนิดที่ปรากฏในภาคผนวก 5 ส่วน B (Annex V Part B) ต้องมีการปฏิบัติเป็นพิเศษ ตามวิธีที่ได้กำหนดไว้ในภาคผนวก และแนบใบรับรองศัตรูพืช (Phytosanitary Certificate) ซึ่งออกโดยหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตจากประเทศผู้ส่งออก เพื่อแสดงว่าพืชและผลิตภัณฑ์จากพืชนั้นได้รับการตรวจสอบอย่างเป็นทางการว่ามีความปลอดภัยตามมาตรฐานของ EU และปราศจากสิ่งมีชีวิตอันเป็นอันตรายต่อพืช โดยจะต้องผ่านการตรวจสอบที่ด่านพรมแดนของ EU ก่อนนำเข้า และต้องมีการตรวจสอบตามขั้นตอน ดังนี้

การตรวจเอกสาร (Documentary Checks) ได้แก่ การตรวจสอบหนังสือรับรองที่ออกโดยหน่วยงานได้รับอนุญาตจากประเทศผู้ส่งออกว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีมาตรฐานความปลอดภัยตามที่กำหนดไว้โดย EU

การตรวจสอบทางกายภาพ (Identity Checks) ได้แก่ การตรวจสอบว่าพืชหรือผลิตภัณฑ์จากพืช รวมทั้งบรรจุภัณฑ์ที่ทำจากไม้ที่จะนำเข้าสู่ EU ไม่มีสิ่งมีชีวิตที่เป็นอันตรายปะปนอยู่

ทั้งนี้ ผู้นำเข้าพืชหรือผลิตภัณฑ์จากพืชตามที่ระบุในภาคผนวก 5 ส่วน B (Annex V Part B) เข้าสู่ EU ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตหรือไม่ก็ตาม จะต้องจดทะเบียนเป็นผู้นำเข้ากับหน่วยงานของประเทศสมาชิก EU และมีหมายเลขทะเบียนผู้นำเข้า

อย่างไรก็ตาม มาตรการนี้ได้กำหนดข้อยกเว้นบางประการซึ่งขึ้นกับความเหมาะสมของสถานการณ์การใช้ประโยชน์จากสินค้าพืชดังกล่าว เช่น ขกเว้นการตรวจในกรณีนำเข้าเพื่อการทดลอง การค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกสายพันธุ์ เป็นต้น

กระนั้นก็ตาม หาก EU ตรวจพบความผิดปกติหรือพบความเสี่ยงหรืออันตรายของเชื้อโรคหรือแมลงในพืชจากประเทศที่สาม EU สามารถที่จะใช้มาตรการฉุกเฉินชั่วคราวเพื่อป้องกันหรือลดหรือกำจัดความเสี่ยงดังกล่าว แต่ต้องเป็นการใช้มาตรการแบบชั่วคราวและต้องมีการทบทวนอย่างรวดเร็วว่าจำเป็นต้องใช้มาตรการระยะยาวแทนหรือไม่อย่างไร

แม้ว่า Council Directive 2000/29 กำหนดให้สินค้าพืชบางชนิดที่ระบุใน Annex V Part B ต้องผ่านการตรวจที่ด่านพรมแดนก่อนการนำเข้าทุก consignment แต่ใน Commission Regulation 1756/2004 ได้เปิดโอกาสให้มีการอำนวยความสะดวกทางการค้าสินค้าพืชด้วยการอนุญาตให้มีการลดความถี่ในการตรวจเข้มสินค้าพืชในแต่ละชนิดนั้นๆ จากประเทศที่สามประเทศหนึ่ง (เช่น ประเทศไทย) เฉลี่ยปีละไม่ต่ำกว่า 200 consignment ในช่วง 3 ปีก่อน และในช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาดังกล่าว สินค้าพืชชนิดนั้นจากไทยต้องถูกตรวจสอบไม่ต่ำกว่า 600 consignments หากมีรายงานการตรวจพบ Harmful organisms ตั้งแต่ร้อยละ 1 หรือมากกว่า ของจำนวน consignments ทั้งหมดของพืชชนิดนั้นจากไทย EU จะไม่รับพิจารณาพืชชนิดดังกล่าวให้ได้สิทธิในการลดการตรวจเข้มตามเงื่อนไขที่กำหนดใน Regulation 1756/2004 ปัจจุบัน มีสินค้าพืชจำนวน 33 ชนิดที่ EU แนะนำประเทศสมาชิกว่าสามารถลดระดับการตรวจเข้มได้

นอกจากนี้ Council Directive 2004/103/EC ให้อำนาจให้มีการตรวจสอบคุณลักษณะและสุขภาพของสินค้าพืชนำเข้าที่สถานที่ปลายทาง (Identity and plant health checks carried out at “places of destination”) ได้ในบางกรณี โดยผู้นำเข้าต้องมีข้อตกลงและได้รับอนุญาตจากหน่วยงานด้านสุขภาพพืช (Plant health authorities) ซึ่งรับผิดชอบการตรวจสินค้าพืชนำเข้าที่ด่านพรมแดนและสถานที่ปลายทางของสินค้าพืชนั้น โดยผู้นำเข้าต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดโดย Plant health authorities เพื่อให้หลักประกันในการควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้าพืชนำเข้านั้น โดยสินค้าพืชนำเข้าไปไว้ที่สถานที่ปลายทางเพื่อรอทำการตรวจสอบจะต้องได้รับเอกสารกำกับการณ์ขนย้าย (Plant health movement document) จากด่านพรมแดนก่อนตามที่ระบุไว้ในกฎระเบียบนี้ สินค้าพืชนำเข้าดังกล่าวนี้ต้องถูกนำไปไว้ในสถานที่ปลายทางที่กำหนดเท่านั้น และจะถูกปล่อยเข้าสู่ตลาดได้อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้ผ่านการตรวจสอบของทางการประเทศสมาชิกจนเป็นที่น่าพอใจแล้วเท่านั้น

หากทางการของประเทศสมาชิกตรวจสอบพบว่า สินค้าพืชนำเข้าจากประเทศที่สามมีความผิดปกติ ไม่ตรงตามกฎระเบียบ (Non compliance) ให้ทางการของประเทศสมาชิกใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่ง ดังนี้

ปฏิเสธการนำเข้าทั้งหมดหรือบางส่วนของสินค้าชนิดนั้น

เคลื่อนย้ายสินค้าดังกล่าวออกไปนอกเขต EU

กำจัดเชื้อโรคหรือแมลงในสินค้าดังกล่าว

ทำลายสินค้านั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

กักกันไว้เพื่อรอตรวจสอบจนกระทั่งทราบผลทางการอย่างชัดเจน

ใช้มาตรการอื่นที่เหมาะสมในกรณีพิเศษ แต่ต้องใช้กับสินค้าพืชที่มีได้ระบุไว้ใน Annex I หรือ Annex II ของ Council Directive 2000/29/EC

ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกที่ใช้มาตรการใดข้างต้นต้องรายงานให้คณะกรรมการยุโรปและประเทศสมาชิกอื่นทราบชนิดของสินค้าพืช ปัญหาที่เกิดขึ้น และมาตรการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

3.2.1.2 มาตรฐานของกลุ่มผู้นำเข้าในสหภาพยุโรป

กลุ่มผู้ค้าปลีกในสหภาพยุโรป (Euro-retailer Produce Working Group (EUREP)) ได้ริเริ่มจัดตั้งหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) กำหนดมาตรฐาน EUREP GAP สำหรับผัก ผลไม้ สินค้าปศุสัตว์ รวมทั้งไม้ดอก เพื่อให้ผู้บริโภคในสหภาพยุโรปได้รับความปลอดภัยจากการบริโภคอาหารที่ได้จากผลผลิตเกษตร อีกทั้งกระบวนการผลิตต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยมาตรฐาน EUREP GAP นี้ได้กำหนดให้

1) ผลผลิตทางการเกษตรทุกชนิดต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ว่าสินค้านั้นมาจากแหล่งเพาะปลูกใด

2) ผู้ผลิตต้องจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มแรกของการเพาะปลูก การบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยว รวมทั้งการบันทึกในส่วนของ การดูแลจัดการหลังเก็บเกี่ยว จนสินค้าถึงมือผู้บริโภค เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ว่าสินค้านั้นมีหลักปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอย่างไร

3) การจัดการระบบผลิตในแปลงตั้งแต่การใช้ทรัพยากรที่มีและปัจจัยการผลิตที่นำเข้ามาใช้ เช่น การคัดเลือกหรือจัดเตรียมพันธุ์ การจัดการดิน การเลือกใช้เทคนิคในการเพาะปลูกที่ลดการทำลายดินและอนุรักษ์บำรุงดิน การใช้ปุ๋ย และสารเคมี ต้องไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีต่อสิ่งแวดล้อมหรือต่อผลผลิต

4) สวัสดิการผู้ผลิตและผู้ใช้แรงงานที่อยู่ในภาคเกษตร ควรได้รับการฝึกอบรมวิธีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพและป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น

3.2.2 มาตรการของสมาพันธ์รัฐมาเลเซีย

กฎหมายกักกันพืชของสมาพันธ์รัฐมาเลเซียมี 2 ฉบับด้วยกัน คือ Plant Quarantine Act 1976⁹¹ ประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. 1976 เพื่อควบคุม ป้องกัน และกำจัดให้หมดสิ้นไปซึ่งศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช นอกจากนี้ยังขยายรวมไปถึงความร่วมมือในการควบคุมการแพร่กระจายของศัตรูพืช

⁹¹ Plant Quarantine Act 1976.

ในทางการค้าระหว่างประเทศกฎหมายมีทั้งหมด 24 ข้อ คือ (1) ชื่อกฎหมาย (2) การแปลความ (3) อำนาจของผู้อำนวยความสะดวกและการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ (4) ประมวลกฎหมายอาญา (5) อำนาจของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบในการเข้าไปในพื้นที่และตรวจสอบ (6) อำนาจในการสั่งให้ทำลาย หรือกำจัดพืชหรือศัตรูพืชในพื้นที่ผลิต (7) การบังคับใช้การปฏิบัติการใดๆ ที่กำหนดภายใต้ประกาศใดๆ ในข้อ 6 หรือคำสั่งในข้อ (12)¹ (8) บทลงโทษเมื่อกระทำผิด (9) อำนาจของศาลที่จะออกมาตรการ (10) การกักกันพื้นที่ (11) หน้าที่เมื่อปรากฏศัตรูพืชอันตราย(12) อำนาจในการปฏิบัติต่อศัตรูพืชอันตราย (13) ข้อกำหนดในการชดเชย (14) ข้อห้ามในการนำเข้าหรือการครอบครองพืชอันตรายและศัตรูพืช (15) หน้าที่ในการทำลายพืชอันตราย(16) การปฏิบัติเมื่อพืชอันตรายไม่ได้ถูกทำลายอย่างเหมาะสม (17) อำนาจในการยึดกัก และทำลายพืชอันตราย (18) บทกำหนดโทษ (19) การเคลื่อนย้ายศัตรูพืชอันตรายหรือพืชอันตราย (19A) บทลงโทษทั่วไป (20) การแจ้ง (21) การแจ้งโดยวิธีการอื่น (22) การฟ้องร้องที่เห็นชอบโดยอัยการ (23) กฎระเบียบ (24) การยกเลิกและข้อกำหนดการยกเว้นต่อมามี Plant Quarantine Regulations 1981⁹² ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่ออกตามอำนาจใน ส่วนที่ 23 ของ Plant Quarantine Act 1976 โดยกระทรวงเกษตร และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 1981 มีทั้งหมด 19 ข้อ คือ (1) อ้างอิงและการเริ่มใช้ (2) การแปลความ (3) การห้ามนำเข้าดิน (4) สิ่งที่ได้รับการยกเว้นภายใต้กฎระเบียบ (5) การห้ามนำเข้าพืชยกเว้นได้รับอนุญาต (6) การจำกัดการนำเข้าพืชในสกุล *Hevea* (7) การจำกัดการนำเข้าพืชทั่วไป (8) การจำกัดการนำเข้า *Theobroma cacao* (9) การนำเข้า การกำจัด และการควบคุมศัตรูพืชอันตราย (10) การตรวจสอบ การกักกัน การกำจัดหรือการทำลายพืชที่นำเข้ามาในประเทศ(10A) การตรวจสอบและการกำจัดศัตรูพืชกับสิ่งที่ไม่ใช่พืชและพาหะ (11) การทำลายพืชนำเข้าที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ (12) พืชนำผ่านต้องไม่เคลื่อนย้ายออกจากยานพาหนะก่อนได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยความสะดวก (13) อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กักกันพืช (14) บทลงโทษ (15) ค่าธรรมเนียมออกใบอนุญาตนำเข้าและการตรวจสอบพืชและผลผลิตพืช (16) ค่าธรรมเนียมในการเก็บรักษาพืช (17) การแจ้งด้านกักพืช (18) หน่วยงานขนส่งทางเรือ หน่วยงานขนส่งทางอากาศ ต้องแสดงรายการสินค้านำเข้า (19) ใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับการส่งออกพืช

3.2.2.1 คำนิยาม

กำหนดไว้ในกฎหมายและกฎระเบียบหลัก 16 คำ และ กฎหมายและกฎระเบียบลำดับรอง 13 คำ ที่สำคัญได้แก่

⁹² Plant Quarantine Regulations 1981.

(1) พืช หมายความว่า พืชชนิดใดๆ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช ไม่ว่าจะยังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว นอกจากนี้ยังรวมถึง ลำต้น กิ่งก้าน หัว กิ่งตอน ต้นอ่อน แขนง เหง้า ราก ใบ ดอก ผล เมล็ด หรือส่วนอื่นใด หรือ ผลผลิตจากพืชไม่ว่าจะถูกแยกออกหรือยังคงติดอยู่หรือไม่ก็ตาม แต่ไม่รวมถึงผลผลิตพืชใดๆ ซึ่งได้ผ่านกระบวนการทางด้านความร้อนหรืออบแห้งแล้ว

(2) ศัตรูพืช หมายความว่า สัตว์ที่มีกระดูกสันหลังหรือไม่มีกระดูกสันหลัง (รวมถึงไข่ของสัตว์ชนิดนั้นด้วย) รา แบคทีเรีย ไวรัส ไวรอยด์มายโทพลาสมา วัชพืช และหรือ สิ่งมีชีวิตอื่นใด ซึ่งสามารถทำความเสียหายต่อพืชต่างๆ และรวมถึง ศัตรูพืชอันตรายด้วย

(3) ศัตรูพืชอันตราย หมายความว่า ศัตรูพืชใดๆ ซึ่งรัฐมนตรีอาจจะประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นศัตรูพืชอันตรายเพื่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้สำหรับทุกส่วนหรือบางส่วนของสมาชิกสหภาพอาเซียน

(4) พืชที่เป็นอันตราย หมายความว่า พืชใดๆ ซึ่งรัฐมนตรีอาจจะประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นพืชที่เป็นอันตรายเพื่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้สำหรับทุกส่วนหรือบางส่วนของสมาชิกสหภาพอาเซียนและให้รวมถึงเมล็ดทุกส่วนของพืชชนิดนั้นด้วย

(5) สิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ หมายความว่า สัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังใดๆ (รวมถึงไข่ของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ) รา แบคทีเรีย ไวรัส หรือสิ่งมีชีวิตอื่นใดซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเกษตรและไม่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายต่อพืชต่างๆ

3.2.2.2 การกำหนดสิ่งที่จะต้องควบคุมสำหรับการนำเข้า

โดยมีกำหนดรายชื่อพืชที่นำเข้าต้องมีใบอนุญาตนำเข้า (import permit)

3.2.2.3 ข้อกำหนดสำหรับการนำเข้า

ห้ามนำเข้าพืชใดๆ หรือ ปุ๋ยหมัก หรือวัสดุเพาะปลูก เว้นแต่ต้องมีใบอนุญาต (import permit)

ห้ามการนำเข้าดินหรือดินที่ติดมากับรากหรือส่วนอื่นของพืช ยกเว้นเพื่อการวิเคราะห์หรือการทดลองวิจัย โดยต้องมีใบอนุญาต

ห้ามนำเข้าพืชในสกุล *Hevea* spp. เว้นแต่เพื่อการทดลองวิจัย ใต้ใบอนุญาต และปฏิบัติตามเงื่อนไข

ห้ามนำเข้าพืชนอกเหนือจากพืชในสกุล *Hevea* spp. จากประเทศในอเมริกากลางหรือจากแหล่งที่มีการระบาดของโรค South American Leaf Blight เว้นแต่เพื่อการทดลองวิจัย ใต้ใบอนุญาต และปฏิบัติตามเงื่อนไข

ห้ามนำเข้าโกโก มะพร้าว ปาล์ม น้ำมัน หรือพืชอื่นที่เป็นพืชอาศัยของโรค cacao swollen shoot virus complex, lethal yellowing, kaincope, cadang-cadang เว้นแต่ เพื่อการทดลองวิจัย ได้รับความอนุญาติ และปฏิบัติตามเงื่อนไข

ห้ามนำเข้าศัตรูพืชร้ายแรงตามที่ระบุ

สิ่งของที่ไม่ใช่พืชและยานพาหนะที่สงสัยว่าศัตรูพืชติดมาด้วยต้องได้รับการตรวจและกำจัดศัตรูพืช

ผู้ที่เดินทางเข้ามาในสมาพันธรัฐมาเลเซียต้องกรอกรายละเอียดในใบแจ้งกักกันพืช

ตัวแทนบริษัทเดินเรือต้องมอบใบแสดงรายการสินค้าให้กับเจ้าหน้าที่ภายใน 24 ชั่วโมง

ตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 52 (1) ของ The Customs Act 1967

นักบินหรือตัวแทนสายการบินต้องมอบใบแสดงรายการสินค้าให้กับเจ้าหน้าที่ก่อนส่งมอบสินค้า ตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 56 ของ The Customs Act 1967 บทบัญญัติในกฎหมายไม่บังคับใช้กับการนำเข้า

พืชนำเข้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ บริโภค ทางการแพทย์ หรือ วัตถุประสงค์สำหรับการผลิต

พืชที่ผ่านกระบวนการแล้ว

พืชหรือส่วนของพืชใช้เป็นบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุบรรจุภัณฑ์

ขยะ วัสดุกันกระแทก

สิ่งที่ได้รับยกเว้นดังกล่าวข้างต้นต้องได้รับการตรวจและถ้าพบการทำลายของศัตรูพืช ต้องกำจัดหรือทำลาย

สิ่งที่ได้รับการยกเว้น ได้แก่ พืชนำเข้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ บริโภค ทางการแพทย์ หรือ วัตถุประสงค์สำหรับการผลิต หรือ พืชที่ผ่านกระบวนการแล้ว เมื่อนำเข้าจากประเทศในเขตอเมริกัน ทropic ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเฉพาะ

3.2.2.4 การปฏิบัติด้านกักกันพืชกับสินค้านำเข้า

พืชนำเข้าหากสงสัยว่าเป็น โรคอาจจะถูกกัก, กำจัดศัตรูพืช หรือทำลาย

ความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการขนส่งเพื่อวัตถุประสงค์ของการตรวจ กัก กำจัดศัตรูพืช หรือทำลายพืชนำเข้าเป็นความรับผิดชอบของผู้นำเข้า

พืชใดก็ตามที่นำเข้าโดยขัดกับระเบียบต้องถูกกักหรืออาจถูกทำลายโดยวิธีการที่อธิบดีกำหนด

เจ้าหน้าที่อาจยึดหรือเก็บไว้ซึ่งศัตรูพืชนำเข้าที่ขัดกับระเบียบ

เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลใดนำหรือครอบครอง หรือของใช้ส่วนตัว หรือยานพาหนะมีหรือนำพืช ดิน ศัตรูพืช สิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ ไม้กระถาง หรือวัสดุปลูก หรือวัสดุ

ที่ไม่ใช่พืช ขัดต่อระเบียบ เจ้าหน้าที่ที่สามารถสั่งให้หยุด ตรวจสอบ และตรวจค้นบุคคลนั้นได้ และสามารถยึดสิ่งของส่วนตัวหรือยานพาหนะและดำเนินการตามที่เหมาะสมตามที่ระบุไว้ในระเบียบ

เจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะขึ้นไปยังเรือ รถยนต์ หรือเครื่องบินที่มาจากต่างประเทศเพื่อ ตรวจสอบ กำจัดศัตรูพืช หรือขจัดให้หมดสิ้นไปซึ่งสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์, บรรจุภัณฑ์, วัสดุปลูก, วัสดุที่ไม่ใช่พืชรวมถึง ขยะ ถังไม้ ศัตรูพืช ไม้กระถาง และดินซึ่งเชื่อได้ว่าเป็นโรคหรือถูกศัตรูพืช ทำลาย

3.2.2.5 ข้อกำหนดสำหรับการส่งออก

ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการออกไปรับรองสุขอนามัยพืช

3.3 กฎหมายประเทศไทย

มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติกักพืช พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507⁹³

พระราชบัญญัติกักพืชนี้ บัญญัติเพื่อป้องกันมิให้โรคและศัตรูพืชระบาดเข้ามาในราชอาณาจักร ป้องกันมิให้โรคและศัตรูพืชภายในประเทศติดไปกับพืชและผลิตผลพืชที่ส่งไปต่างประเทศ และเพื่อป้องกันมิให้โรคและศัตรูพืชระบาดภายในประเทศ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศกำหนดชื่อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม สิ่งกักตัก สิ่งไม่ต้องห้าม รวมทั้งส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังต่างประเทศ โดยมีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

3.3.1 การให้นิยามความหมาย⁹⁴

“พืช” หมายความว่า พันธุ์พืชทุกชนิดทั้งพืชบก พืชน้ำ และพืชประเภทอื่น รวมทั้งส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เช่น ต้น ตา ตอ แขนง หน่อ กิ่ง ใบ ราก เหง้า หัว ดอก ผล เมล็ด เชื้อ และสปอร์ของเห็ด ไม่ว่าที่ยังทำพันธุ์ได้หรือตายแล้ว และให้หมายความรวมถึงตัวห้ำ ตัวเบียน ตัวไหม ไข่ไหม รังไหม ผึ้ง รังผึ้ง และจุลินทรีย์ด้วย

⁹³ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 1 เล่มที่ 81 ตอนที่ 27 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2507

พระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542, ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1 เล่มที่ 116 ตอนที่ 39 ก ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2542

พระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551, ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1 เล่มที่ 125 ตอนที่ 40 ก ลงวันที่ 1 มีนาคม 2551

⁹⁴ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507, มาตรา 4.

“พืชควบคุม” หมายความว่า พืชที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นพืชควบคุม

“พืชควบคุมเฉพาะ” หมายความว่า พืชที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นพืชที่ต้องมีการกำหนดมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบเชื้อจุลินทรีย์หรือสิ่งอื่นใดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้าก่อนส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

“เชื้อพันธุ์พืช” หมายความว่า กลุ่มเซลล์ที่มีหน่วยพันธุกรรมหลากหลายซึ่งถ่ายทอดได้ ที่รวมตัวกันเป็นส่วนหนึ่งของพืชที่ยังมีชีวิตและขยายพันธุ์ได้ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเมล็ดเนื้อเยื่อหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช และให้หมายความรวมถึงสารพันธุกรรม ซึ่งสามารถถ่ายทอดลักษณะที่สารพันธุกรรมนั้นควบคุมอยู่ได้ ทั้งนี้ เฉพาะที่ใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพันธุ์

“ดิน” หมายความว่า ดินชนิดที่มีอินทรีย์วัตถุหรือเป็นที่อาศัยของศัตรูพืชได้

“ศัตรูพืช” หมายความว่า สิ่งซึ่งเป็นอันตรายแก่พืช เช่น เชื้อโรคพืช แมลง สัตว์หรือพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่พืช

“พาหะ” หมายความว่า เครื่องปลูก ดิน ทราช ภาชนะ หรือสิ่งอื่นที่ใช้ห่อหุ้มมาพร้อมกับพืช ปุ๋ยอินทรีย์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจเป็นสื่อนำศัตรูพืช

“สิ่งต้องห้าม” หมายความว่า พืช ศัตรูพืชและพาหะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นสิ่งต้องห้าม

“สิ่งกัก” หมายความว่า พืช ศัตรูพืชและพาหะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นสิ่งกัก

“สิ่งไม่ต้องห้าม” หมายความว่า พืชอย่างอื่นที่ไม่เป็นสิ่งต้องห้ามหรือสิ่งกัก

“เจ้าของ” หมายความว่า รวมถึง ตัวแทนเจ้าของผู้ครอบครองสิ่งของและผู้ควบคุมยานพาหนะขนส่งสิ่งของนั้นด้วย

“การวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืช” หมายความว่า กระบวนการประเมินหลักฐานด้านชีววิทยาหรือด้านวิทยาศาสตร์อื่นและด้านเศรษฐกิจเพื่อบ่งชี้ว่าศัตรูพืชชนิดใดควรจะต้องมีการควบคุมและระดับความเข้มงวดของมาตรการสุขอนามัยพืชที่จะนำมาใช้ในการควบคุมศัตรูพืชชนิดนั้น

“การนำเข้า” หมายความว่า นำหรือสั่งให้ส่งเข้ามาในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ

“นำผ่าน” หมายความว่า นำหรือส่งผ่านราชอาณาจักรโดยมีการขนลงหรือขนถ่ายยานพาหนะ

“ส่งออก” หมายความว่า นำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ

“ด่านตรวจพืช” หมายความว่า ด่านตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา เพื่อตรวจพืช สิ่งต้องห้าม สิ่งกักกั และเชื้อพันธุ์พืชที่นำเข้ามาหรือนำผ่าน

“สถานกักพืช” หมายความว่า สถานที่ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา ให้เป็นที่สำหรับกักพืช สิ่งต้องห้าม สิ่งกักกั และเชื้อพันธุ์พืช เพื่อสังเกตตรวจสอบและวิจัย

“เขตควบคุมศัตรูพืช” หมายความว่า ท้องที่ที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา ให้เป็นเขตป้องกันหรือกำจัดศัตรูพืช

“ใบรับรองสุขอนามัยพืช” หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศผู้ส่งออกซึ่งพืช เชื้อพันธุ์พืช หรือพาหะเพื่อรับรองว่าพืช เชื้อพันธุ์พืช หรือพาหะที่ส่งออกไปปลอดจากศัตรูพืชตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า

“ใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับการส่งออก” หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกซึ่งพืช เชื้อพันธุ์พืช หรือพาหะเพื่อรับรองว่าพืช เชื้อพันธุ์พืชหรือพาหะที่ได้นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร และถูกส่งต่อไปประเทศอื่นปลอดจากศัตรูพืชของประเทศไทยตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า

“ใบรับรองสุขอนามัย” หมายความว่า หนังสือสำคัญที่ออกโดยหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกพืชควบคุมเฉพาะเพื่อรับรองว่าพืชควบคุมเฉพาะที่ส่งออกไปปลอดจากเชื้อจุลินทรีย์หรือสิ่งอื่นใดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกักพืช

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมวิชาการเกษตร

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า อธิบดีและผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

3.3.2 บุคคล คณะบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพืช ได้แก่

3.3.2.1 คณะกรรมการกักพืช⁹⁵ เป็นกรรมการที่ตั้งขึ้นเพื่อให้คำแนะนำเรื่องสำคัญต่างๆ ตามที่พระราชบัญญัติกำหนด ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน กรรมการ อธิบดีกรมประมงหรือผู้แทน อธิบดีกรมปศุสัตว์หรือผู้แทน อธิบดีกรมป่าไม้หรือผู้แทน อธิบดีกรมวิชาการเกษตรหรือผู้แทน อธิบดีกรมศุลกากรหรือผู้แทน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรหรือผู้แทน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือผู้แทน ผู้อำนวยการการทำเรือแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน ผู้ว่าการการทำอากาศยานแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน ผู้ว่าการ

⁹⁵ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2527, มาตรา 5 ทวิ

การสื่อสารแห่งประเทศไทยหรือผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติหรือผู้แทน ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์และผู้แทนกระทรวงมหาดไทยแห่งละหนึ่งคน และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินสี่คนเป็นกรรมการและให้ผู้อำนวยการกองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีอำนาจหน้าที่⁹⁶ คือ

(1) ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการกำหนดชื่อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะเป็นสิ่งต้องห้ามหรือสิ่งกักกั และกำหนดชื่อเชื้อพันธุพืชที่จะควบคุม การกำหนดพืชควบคุมและพืชควบคุมเฉพาะ

(2) ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการกำหนดด่านตรวจพืชและสถานกักพืช

(3) ให้คำแนะนำแก่อธิบดีในการกำหนดกิจการที่สามารถนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามได้ตามมาตรา 8(2) และการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการนำเข้า หรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้ามเพื่อการค้า หรือเพื่อกิจการอื่นตามมาตรา 8 (2)

(4) ให้คำแนะนำแก่อธิบดีในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการนำเข้าหรือนำผ่านซึ่งสิ่งต้องห้าม หรือสิ่งกักกัตามมาตรา 10 และการกำหนดค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบศัตรูพืชและกำจัดศัตรูพืช การขอใบรับรองสุขอนามัยพืช หรือใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับการส่งออกและการออกใบรับรองตามมาตรา 15

(5) ให้คำแนะนำแก่อธิบดีในการกำหนดค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบพืชควบคุมเฉพาะที่จะส่งออกไปนอกราชอาณาจักร และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอและการออกใบรับรองสุขอนามัยตามมาตรา 15 ฉ

(6) ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้

(7) เสนอแนะต่อรัฐมนตรีหรืออธิบดีให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงระเบียบ ประกาศ หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกักพืชตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่มีผลกระทบต่อการค้าเพื่อการกักพืช

(8) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

3.3.2.2 กรมวิชาการเกษตร ทำหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแล และออกกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมศัตรูพืชในการนำเข้า ส่งออก

⁹⁶ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507, มาตรา 5 ฉ.

3.3.2.3 ผู้ที่อยู่ภายใต้ควบคุม ได้แก่ ผู้นำเข้าและผู้ส่งออก ซึ่งการนำเข้าพืชที่เป็นสิ่งต้องห้ามนั้น เพื่อการทดลองหรือวิจัย การค้า และการอื่นตามที่อธิบดีกำหนด และการเข้าซึ่งพืชที่เป็นสิ่งจำกัดและสิ่งไม่ต้องห้ามเพื่อประกอบธุรกิจ ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

3.3.3 การประกาศกำหนดสิ่งควบคุมภายใต้พระราชบัญญัติ

เพื่อควบคุมและป้องกันศัตรูพืชมิให้ระบาดเข้ามาในราชอาณาจักรและระบาดออกไปกับพืชที่ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการกักพืชมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดสิ่งควบคุมภายใต้พระราชบัญญัตินี้

3.3.3.1 ประกาศกำหนดชื่อพืช ศัตรูพืช หรือพาหะเป็นสิ่งต้องห้ามหรือสิ่งจำกัด รวมทั้งกำหนดข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขไว้ด้วย

3.3.3.2 ประกาศกำหนดชื่อเชื้อพันธุ์พืช

3.3.3.3 ประกาศกำหนดพืชให้เป็นพืชควบคุม

3.3.3.4 ประกาศกำหนดพืชเป็นพืชควบคุมเฉพาะ โดยกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะของพืช เชื้อจุลินทรีย์ หรือสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า

3.3.4 การนำเข้าหรือนำผ่านพืช สิ่งต้องห้าม สิ่งจำกัด สิ่งไม่ต้องห้ามและเชื้อพันธุ์พืช

3.3.4.1 สิ่งต้องห้าม การนำเข้าหรือนำผ่าน ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีและต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

(1) การนำเข้าหรือนำผ่านเพื่อการทดลองวิจัย ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วย หรือในกรณีนำเข้าหรือนำผ่านสิ่งต้องห้ามซึ่งเป็นศัตรูพืชหรือพาหะที่มีไข่พืช ต้องมีหนังสือรับรองสิ่งต้องห้ามของหน่วยงานผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกสิ่งต้องห้ามนั้นกำกับมาด้วย

(2) การนำเข้าหรือนำผ่านเพื่อการค้าหรือเพื่อกิจการอื่นตามที่อธิบดีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จะต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วยและต้องผ่านการวิเคราะห์ความเสี่ยงศัตรูพืชและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

ทั้งนี้การนำเข้าหรือนำผ่านสิ่งต้องห้ามต้องนำเข้าทางด่านตรวจพืช

3.3.4.2 สิ่งจำกัด การนำเข้าต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วย ต้องนำเข้าทางด่านตรวจพืชเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

3.3.4.3 สิ่งไม่ต้องห้าม การนำเข้าต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วยและต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ด่านตรวจพืชตามแบบที่อธิบดีกำหนด

3.3.4.4 เชื้อพันธุ์พืช การนำเข้าต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี และต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับมาด้วย โดยการขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

3.3.5 การส่งออก

3.3.5.1 การขอและการออกใบรับรองสุขอนามัยพืชหรือใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับการส่งออก

(1) การขอใบรับรองสุขอนามัยพืช หรือใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับการส่งออก ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบศัตรูพืชและกำจัดศัตรูพืชตามอัตราที่อธิบดีกำหนด และค่าธรรมเนียมใบรับรองสุขอนามัยพืช หรือใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับการส่งออกแล้วแต่กรณีตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) การขอและการออกใบรับรองสุขอนามัยพืชหรือใบรับรองสุขอนามัยพืชสำหรับการส่งออก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

3.3.5.2 การขอและการออกใบรับรองสุขอนามัย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

3.3.5.3 การส่งออกพืชควบคุม ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยพืชกำกับไปด้วย

3.3.5.4 การส่งออกพืชควบคุมเฉพาะ ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยกำกับไปด้วยและต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบตามอัตราที่อธิบดีกำหนดและค่าธรรมเนียมใบรับรองสุขอนามัยตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

3.3.6 การกักกันพืชภายในประเทศ

เมื่อมีศัตรูพืชที่สำคัญชนิดใดของพืชชนิดใดเกิดขึ้นภายในประเทศ อธิบดีมีอำนาจประกาศท้องที่นั้นเป็นเขตควบคุมศัตรูพืช การกำหนดเขตควบคุมศัตรูพืช เป็นมาตรการควบคุมศัตรูพืชที่สำคัญมิให้ระบาดจากท้องที่หนึ่งไปยังอีกท้องที่หนึ่งภายในประเทศ โดยอาจจะใช้เขตเป็นระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอหรือจังหวัดก็ได้ พร้อมทั้งประกาศโดยระบุชื่อชนิดของพืช ชนิดของศัตรูพืชและชนิดของพาหะที่จะควบคุมและประกาศกำหนดสถานที่ตรวจพืชเฉพาะถิ่นขึ้น เพื่อห้ามมิให้บุคคลใดนำพืชศัตรูพืชหรือพาหะออกไปนอกหรือนำเข้ามาในเขตควบคุมศัตรูพืช

3.3.7 อำนาจการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่

3.3.7.1 พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจปฏิบัติการตรวจค้น⁹⁷ ดังนี้

⁹⁷ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507, มาตรา 12.

(1) ตรวจสอบคลังสินค้า ยานพาหนะ หีบห่อ ตลอดจนตัวบุคคลภายในเขตด่านตรวจพืช หรือเขตควบคุมศัตรูพืช กรณีสงสัยว่ามีการนำเข้ามาเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการนำเข้ามาหรือนำผ่าน ซึ่งพืช สิ่งต้องห้าม สิ่งกักกัก หรือสิ่งไม่ต้องห้ามอันเป็นการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507

(2) ตรวจสอบสถานที่ บุคคล หรือยานพาหนะใดๆ นอกเขตด่านตรวจพืชหรือนอกเขตควบคุมศัตรูพืชในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่า พืช สิ่งต้องห้าม สิ่งกักกัก หรือสิ่งไม่ต้องห้ามที่อยู่ในความครอบครองเป็นหรือมีศัตรูพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงมาก และกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งดังกล่าวหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม และถ้าการค้นในเวลา ดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จจะกระทำต่อไปก็ได้

(3) เก็บหรือนำพืช สิ่งต้องห้าม สิ่งกักกัก สิ่งไม่ต้องห้าม หรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวข้องใน ปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบหรือวิเคราะห์ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นหรือมี ศัตรูพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงมาก

(4) ยึด หรือกักไว้ซึ่งพืช สิ่งต้องห้าม สิ่งกักกัก สิ่งไม่ต้องห้าม หรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามกำหนดเวลาที่เห็นจำเป็น เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นหรือมีศัตรูพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงมาก

3.3.7.2 พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจปฏิบัติกับพืช สิ่งต้องห้าม สิ่งกักกัก สิ่งไม่ต้องห้าม หรือเชื้อพันธุ์พืชที่นำเข้ามาหรือนำผ่าน ดังต่อไปนี้

- (1) รมยา พ่นยา หรือใช้วิธีการอื่นใดตามที่เห็นจำเป็น โดยเจ้าของเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย
- (2) ยึด หรือกักไว้ ณ สถานที่กักพืช หรือ ณ ที่ใดๆ ตามกำหนดเวลาที่เห็นจำเป็น
- (3) สั่งให้ผู้นำเข้าซึ่งพืช สิ่งต้องห้าม หรือ เชื้อพันธุ์พืชที่มีศัตรูพืชติดเข้ามาด้วย ส่งพืช ออกไปนอกราชอาณาจักร
- (4) ทำลายเท่าที่จำเป็น ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีศัตรูพืชที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงมาก

3.4 เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและป้องกันพืช